

BİLANÇO

KUZEYDOĞU SURİYE'DE GÖZALTINDA ADALETSİZLİK,
İŞKENCE VE ÖLÜMLER

AMNESTY
INTERNATIONAL

Uluslararası Af Örgütü herkesin içindeki insanlığı harekete geçiren ve hepimizin insan haklarından yararlanabilmesi adına değişim kampanyaları yürüten 10 milyon kişilik bir harekettir.

Vizyonumuz, iktidardakilerin sözlerini tuttuğu, uluslararası hukuka saygı gösterdiği ve hesap verdiği bir dünyadır.

Uluslararası Af Örgütü hükümetlerden, siyasi ideolojilerden, ekonomik çıkarlardan ve dinlerden bağımsızdır ve esas olarak üyelikler ve bireysel bağışlarla finanse edilmektedir.

Dünyanın her yerindeki insanlarla dayanışma ve şefkat içinde hareket etmenin toplumlarımızı daha iyiye doğru değiştirebileceğine inanıyoruz.

© Amnesty International 2024

Aksinin ifade edildiği durumlar haricinde, bu belgenin içeriği Creative Commons (alıntı, gayriticari, türetilemez, uluslararası 4.0) tarafından lisanslıdır. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

Daha fazla bilgi için sitemizdeki izinler sayfasını ziyaret edebilirsiniz: www.amnesty.org

Uluslararası Af Örgütü dışında bir telif hakkı sahibine atfedilen içerikler Creative Commons lisansına tabi değildir.

İlk kez 2024 yılında Uluslararası Af Örgütü tarafından yayımlanmıştır. Peter Benenson House, 1 Easton Street, London WC1X 0DW, UK

Kapak Fotoğrafı:

Kuzeydoğu Suriye'de kadınlar, erkekler ve çocuklar özerk yetkililer tarafından keyfi olarak gözaltında tutuluyor. Çizim: Colin Foo © Amnesty International

İndeks: MDE 24/7552/2024
Orijinal dili: İngilizce
amnesty.org

İÇİNDEKİLER

ÖZET	4
GÖZALTI SİSTEMİNDE KİMLER BULUNUYOR?	6
KUZEYDOĞU SURİYE'DEKİ BAĞLAM VE ABD HÜKÜMETİNİN ROLÜ	7
SİNİ VE PANORAMA GÖZALTI MERKEZLERİNDE İŞKENCE VE ÖLÜMLER	7
SİNİ GÖZALTI MERKEZİ	7
PANORAMA GÖZALTI MERKEZİ	8
GÜVENLİK GÜÇLERİNİN İDARESİNDEKİ DİĞER GÖZALTI MERKEZLERİNDE SİSTEMATİK İŞKENCE	9
GÖZALTI MERKEZLERİNDEKİ ERKEK ÇOCUKLAR VE ÇOCUK YAŞTA GÖZALTINA ALINAN GENÇ ERKEKLER	10
GÖZALTI MERKEZLERİNDEKİ KADINLAR VE KIZ ÇOCUKLAR	11
KUSURLU YARGILAMALAR	12
ŞİDDETİN KOL GEZDİĞİ İNSANLIK DIŞI GÖZALTI KAMPLARI	12
İNSAN TİCARETİ MAĞDURLARI GÖZARDI EDİLİYOR	13
IRAK VE SUUDİ ARABİSTAN'A GERÇEKLEŞTİRİLEN NAKİLLER	14
İSLAM DEVLETİ SİLAHLI GRUBUNUN İŞLEDİĞİ SUÇLARIN MAĞDURLARINA ADALET SAĞLANMADI	15
ATILMASI GEREKEN ADIMLAR	15
TAVSİYELER	16
KUZEY VE DOĞU SURİYE BÖLGESİ ÖZERK YETKİLİLERİNE:	16
ABD HÜKÜMETİNE VE ABD LİDERLİĞİNDEKİ KOALİSYONUN DİĞER ÜYE DEVLETLERİNE:	19
İNSAN TİCARETİNİ İZLEME VE MÜCADELE OFİSİ DAHİL ABD DIŞIŞLARI BAKANLIĞI'NA, EZİDİ ÇALIŞMA GRUBU'NA VE BM EL HOL GÖREV GÜCÜNE:	20
ÖZERK YETKİLİLERİN YANI SIRA ABD HÜKÜMETİ, BİRLEŞİK KRALLIK HÜKÜMETİ VE ABD LİDERLİĞİNDEKİ KOALİSYONUN DİĞER ÜYE DEVLETLERİNE:	20
BM GENEL SEKRETERLİĞİ'NE	21
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İNSAN HAKLARI KONSEYİ'NE:	22
BM SEKRETERLİĞİ VE BM FONLARI, KURULUŞLARI VE PROGRAMLARI DAHİL DİĞER BM KURUMLARINA:	23
FİNANSMAN SAĞLAYAN TARAFLARA:	24
SURİYE HÜKÜMETİNE:	25
IRAK HÜKÜMETİNE:	25
SURİYE'DE VATANDAŞLARI VEYA DAİMİ İKAMET HAKKI TANIDIĞI KİŞİLER OLAN DİĞER DEVLETLERE:	26

ÖZET

Kuzeydoğu Suriye'de ABD hükümetinin ana ortağı, denetimi altında bulunan 56.000'den fazla kişinin haklarının geniş çaplı ve sistematik ihlallerine müdahil olmaktadır.

Bu kişiler arasında tahmini 74 ülkeden Suriyeliler, Iraklılar ve diğer yabancı uyruklu kişiler yer almaktadır. Çoğunluk, 2018'in sonlarında ve 2019'un başlarında, Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD) silahlı grubuyla yapılan son çatışmalar sırasında Suriye Demokratik Güçleri'nin (SDG) denetimine verildi. Bu kişiler, şu anda en az 27 gözaltı merkezi ve iki gözaltı kampından oluşan geniş bir ağda tutuluyorlar.

Bu gözaltı sistemi, İç Güvenlik Güçleri (ISF) dahil SDG'ye bağlı diğer güvenlik güçleri; ve SDG'nin sivil kanadı Kuzey ve Doğu Suriye Demokratik Özerk Yönetimi (DAANES), devlet dışı silahlı bir grup olan SDG'den oluşan Kuzey ve Doğu Suriye Bölgesi Özerk Yetkilileri (bu raporda özerk yetkililer olarak anılmaktadır) tarafından yürütülmektedir.

SDG ve ona bağlı güvenlik güçlerinin idaresindeki gözaltı merkezlerinde erkek, kadın ve çocuklar keyfi ve süresiz olarak gözaltına alınıyor ve zorla kaybediliyor. Bu tutukluların çoğu insanlık dışı koşullarda tutuluyor ve şiddetli dayak, zorlu pozisyonlarda durmaya zorlama, elektrik şoku ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet dahil işkence veya diğer türde kötü muameleye maruz kalıyor. Bu merkezlerden biri olan Sini'de alıkonulan kişiler rutin fiziksel istismar, aşağılama ve yiyecek, su, tıbbi bakım ve diğer temel ihtiyaçlardan yoksun bırakma gibi amansız bir zulümle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum yüzlerce insanın ölümüne yol açtı. Panorama'daki başka bir merkezde erkekler ve erkek çocuklar, 2023'te her hafta ortalama bir veya iki tutuklunun ölümüne neden olan yaygın ve tedavi sağlanmayan bir tüberküloz salgını yaşadı.

Özerk yetkililerin idaresindeki El Hol ve Roj kamplarında tutulan kişiler, keyfi ve süresiz olarak insanlık dışı ve yaşamı tehdit eden koşullarda gözaltında tutulmaktadır. Kadınlar ve çocukları zorla birbirinden ayırılıyor. Yabancı uyruklu erkek çocuklar ergenlik çağına ulaştıklarında kamplardan alınarak aralarında gençlik "rehabilitasyon" merkezlerinin de bulunduğu gözaltı merkezlerine transfer ediliyor ve bu merkezlerden ayrılma ihtimalleri yok denecek kadar az. Suç veya suiistimal iddiaları nedeniyle kamplardan gözaltı merkezlerine nakledilen kadınlar, çoğu zaman çocuklarını, onlar için hazırlık yapmaya vakit bulamadan geride bırakmak zorunda kalıyor.

İŞİD'in işlediği uluslararası hukuk suçlarının ardından oluşturulan bu gözaltı sistemi, on binlerce insanın haklarını ihlal ediyor ve İŞİD'in katliamlarına karşı hiçbir şekilde adalet sağlamıyor. Gözaltı sisteminde tutulanlar arasında İŞİD mağdurları da var. Gözaltına alınanlar arasında, İŞİD katliamlarından hayatta kalan yüzlerce olmasa da çok sayıda Ezidi de var. Gözaltına alınan diğer kadın ve kız çocukların büyük bir kısmı, İŞİD üyeleriyle zorla evlendirilen, tutuklu erkek çocuk ve gençlerin çoğu da İŞİD tarafından zorla silah altına alınan kişilerden oluşuyor. Gözaltı sistemi aynı zamanda savaş suçları, insanlığa karşı işlenen suçlar ve Irak'ta Ezidi toplumuna yönelik, BM'nin soykırım olarak nitelendirdiği fiiller dahil İŞİD'in işlediği suçlar sonucunda hayatını kaybeden ve sağ kurtulanlar için adaleti ve hesap verebilirliği sağlamada yetersiz kalıyor. Gözaltı sisteminde bulunan tek bir kişi bile bu katliam suçlarından sorumlu tutulmadı.

ABD hükümeti ve İŞİD'i yenmek için kurulan askeri koalisyonun diğer üyeleri, bu gözaltı sisteminin kurulmasında ve desteklenmesinde kritik bir rol oynadı, ancak bu sistemin küresel olarak kabul edilen insan hakları standartlarına uygunluğunu sağlamada başarısız oldu. Kısmen bölgedeki varlığının ve faaliyetlerinin Suriye hükümetinin verdiği son derece kısıtlı izne bağlı olması nedeniyle BM, gözaltı kampları ve tesisleri de dahil olmak üzere kuzeydoğu Suriye'de sınırlı bir rol oynamaktadır. Sonuç olarak, bu sistemi yönetmenin sorumluluğu öncelikli olarak, devam eden çatışmalarda faaliyet gösteren, sınırlı kaynaklara sahip devlet dışı bir aktör olan özerk yetkililere düştü.

Uluslararası Af Örgütü, Mart 2022'den Şubat 2024'e kadar yaklaşık iki yıl boyunca kuzeydoğu Suriye'deki gözaltı kampları ve merkezlerinde İŞİD ile bağlantısı olduğu düşünülen veya iddia edilen kişilerin durumunu araştırdı. Uluslararası Af Örgütü bu rapor için toplam 314 kişiyle görüştü. Araştırmacılar, 24 Eylül - 8 Ekim 2022, 25 Şubat - 11 Mart 2023 ve 27 Temmuz - 6 Ağustos 2023 tarihleri arasında üç kez kuzeydoğu Suriye'ye seyahat etti.

Uluslararası Af Örgütü, özerk yetkililerin, örgütün 10 gözaltı merkezinde ve her iki gözaltı kampında kapalı görüşmeler yapılması yönündeki kapsamlı taleplerinin yerine getirilmesindeki işbirliğindeki ve uzun süredir devam eden ihlallere çözüm bulmak için yapıcı diyalog kurmadaki isteğini takdir etmektedir.

Kuzeydoğu Suriye'de gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerin yanı sıra uzaktan yapılan görüşmelerde Uluslararası Af Örgütü, şu anda veya daha önce gözaltı merkezleri ve veya kamplarda tutulan ve IŞİD ile bağlantısı olmakla suçlanan toplam 126 kişiyle görüştü. Bu tanıkların kimliğini korumak için Uluslararası Af Örgütü tüm tanıkların isimlerini takma adlarla değiştirdi ve bazı durumlarda yaşlarının yanı sıra uyruklarını veya geldikleri yerleri de gizli tuttu.

Uluslararası Af Örgütü ayrıca özerk yetkililerden 39 temsilci, ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütlerinden 53 personel ve Birleşmiş Milletler kuruluşlarından 23 temsilciyle de görüştü. Uluslararası Af Örgütü ayrıca 17 ABD hükümeti yetkilisiyle de gizli olarak görüşmelerde bulundu ve bu nedenle bu tartışmalar raporlarda bulunmamaktadır.

Uluslararası Af Örgütü, bu araştırmaya dayanarak, özerk yetkililerin, bazıları savaş suçları kapsamına giren ciddi insan hakları ve uluslararası insancıl hukuk ihlalleri işlediği sonucuna varmıştır. Bu ihlaller, diğerlerinin yanı sıra zorla kaybetme, keyfi gözaltı ve alıkoyma, yaşamından keyfi olarak yoksun bırakma ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin yanı sıra işkence, kötü muamele ve insan onuruna yönelik saldırıları kapsamaktadır. Özerk yetkililer muhtemelen Sini gözaltı merkezinde savaş suçu olan öldürme suçunu da işlediler.

Yaklaşık on yıldır ABD hükümeti, IŞİD'e karşı mücadelesinde SDG'yi desteklemek için birçok başka devletle ortaklaşa çalışıyor. 2014 yılında ABD Savunma Bakanlığı, Irak ve Suriye'de IŞİD'i "geriletme ve yok etme" için Birleşik Ortak Görev Gücü – Doğal Kararlılık Harekatı'nı (bu raporda ABD liderliğindeki koalisyon olarak anılmaktadır) kurdu. Bu koalisyon teknik olarak askeri birlik katkısında bulunan 29 devletten oluşsa da, bir Suriye uzmanı Uluslararası Af Örgütü'ne, kuzeydoğu Suriye'de yalnızca üç devlete ait kuvvetlerin bulunduğunu ve bunların en az %90'ının ABD kuvvetleri olduğunu söyledi. ABD hükümeti koalisyonun açık ara en etkili üyesidir ve misyonun planlanması, kaynak sağlanması, karar alınması ve uygulanmasının yanı sıra strateji konusunda da liderdir.

Uluslararası Af Örgütü, ABD hükümetinin, özerk yetkililerin uluslararası insancıl hukuka saygı göstermesini sağlamaya yönelik Cenevre Sözleşmelerinin Ortak 1. Maddesi kapsamındaki yükümlülüklerini muhtemelen ihlal ettiği sonucuna varmıştır. ABD, ortak operasyonlara katıldığında ya da güvenlik güçlerine IŞİD ile bağlantılı olduğu varsayılan kişilerin gözaltına alınmasıyla sonuçlanan istihbarat sağladığında muhtemelen bu yükümlülükleri ihlal etti. Bu durumlarda ABD, güvenlik güçleri tarafından gözaltına alınan kişilerin bu raporda belgelenen ihlallere maruz kalacağını farkındaydı.

ABD ve Birleşik Krallık dahil diğer bazı koalisyon üyeleri de, gözaltı merkezlerine ve kamplara verdikleri mali ve maddi destek nedeniyle Cenevre Sözleşmelerinin Ortak 1. Maddesi kapsamındaki yükümlülüklerini ihlal ettiler. ABD ve diğer koalisyon üyeleri cezaevi koşullarını iyileştirmeye veya ihlalleri azaltmaya çalışmış olsa da, verdikleri destek aynı zamanda hak ihlallerinin yaygın olduğu gözaltı sisteminin kurulmasına ve genişletilmesine yardımcı oldu.

Son olarak ABD, özerk yetkililerin uluslararası insancıl hukuka riayet etmelerini sağlamak için nüfuzunun tamamını kullanma konusunda başarısız olmuş olabilir. ABD, koalisyonla koordineli olarak, devam eden ihlallerin üstesinden gelmek için bazı adımlar attı. Bu adımlar arasında, gözaltı merkezleri ve kamplardaki koşulların iyileştirilmesi için mali yardım ve teknik destek sağlanması, gözaltı merkezleri ve kampların güvenliğini sağlayan güçlere eğitim verilmesi ve yabancı uyruklu kişilerin kuzeydoğu Suriye'den ülkelerine iade edilmesinin kolaylaştırılması yer almaktadır. Ancak bu raporda açıklanan ihlallerin boyutu ve ciddiyeti ile ABD'nin kuzeydoğu Suriye'deki nüfuzu ve imkanları karşılaştırıldığında atılan bu adımlar yeterli olmamıştır.

Uluslararası Af Örgütü ayrıca ABD hükümetinin, fiili kontrolü altında bulunan pek çok kişinin insan haklarını (yaşam haklarının yanı sıra işkence veya diğer türde kötü muamele ve diğer ciddi ihlallere maruz kalmama hakları dahil) ve muhtemelen uluslararası hukukun geri göndermeme ilkesini ihlal ettiği sonucuna varmaktadır. Uluslararası Af Örgütü, ABD hükümetinin insanları sorgulamak için askeri üslerinde alıkoyma ardından SDG'ye göndermeleri, Iraklı erkeklerin Irak yetkililerine transferini kolaylaştırmaları ve Suudi erkeklerinin Suudi Arabistan yetkililerine transferini kolaylaştırmaları gibi üç durumda bu hakların yanı sıra geri göndermeme ilkesini de ihlal etmiş olabileceğini tespit etti.

Uluslararası Af Örgütü, 8 Mart 2024'te bu raporda ayrıntıları verilen önemli bulguları özerk yetkililerin yanı sıra ABD Dışişleri Bakanlığı ve ABD Ulusal Güvenlik Konseyi'ne iletti. 11 Mart'ta ABD Savunma Bakanlığı'na, 12 Mart'ta Birleşik Krallık Dışişleri ve Kalkınma Ofisi'ne ve 21 Mart 2024'te Irak Başbakanı'na ek mektuplar gönderildi. Uluslararası Af Örgütü ayrıca ABD hükümeti ve özerk yetkililere bulgulara ilişkin uzaktan ve yüz yüze görüşmelerle brifing verdi ve bu toplantılar sırasında yetkililere soru sorma ve bulgulara yanıt verme fırsatı tanıdı. Özerk yetkililerin

yanı sıra ABD, Birleşik Krallık ve Irak hükümetlerinden de yazılı cevaplar alındı. Raporda bu cevaplara atıfta bulunulmakta ve cevaplar raporun sonundaki dört ekte eksiksiz olarak yer almaktadır.

Özerk yetkililer cevaplarında, devam eden silahlı çatışmalar dahil karşılaştıkları zor koşulları vurgulandı. "Uluslararası toplumu ve küresel ortakları yasal ve ahlaki yükümlülüklerini yerine getirmediikleri" için eleştirdiler ve vatandaşları gözaltı sisteminde bulunan ülkeler ile uluslararası toplumun kendilerini IŞİD'e karşı verilen mücadelenin "sonuçlarıyla başa çıkmada yalnız bıraktıklarını" belirttiler.

ABD Dışişleri Bakanlığı'nın yanıtı, ABD'nin kuzeydoğu Suriye'deki "vahim insani ve güvenlik sorunlarına" çözüm bulmadaki çabalarına değindi. ABD Dışişleri Bakanlığı SDG dahil Suriye'deki tüm aktörleri "insan haklarına saygı göstermeye" davet ederek, SDG bünyesinde "usulüne uygun olarak güvenlik soruşturmasından geçmiş" grup ve kişilerle çalıştıklarını belirtti. Açıklamada ayrıca yegâne çözümün "yerlerinden edilen kişiler ile gözaltındakilerin menşe ülkelerine geri gönderilmeleri ve iade edilmeleri" olduğu, zira bu sayede failerin "haklara saygı gösteren ve yetkin bir hukuki süreç çerçevesinde işlenmiş oldukları suçlardan dolayı hesap verebilir kılınabilecekleri" de kaydedildi.

ABD hükümeti IŞİD'i yenmek için SDG ile ortaklık kurdu. Yaklaşık beş yıldır ABD hükümeti, SDG'nin uluslararası hukuku ciddi şekilde ihlal ettiği bir gözaltı sistemini desteklemektedir. Bazı durumlarda ABD bizzat kendisi ihlallerde bulunuyor. Bu ihlallerin sona ermesi gerekmektedir.

En acil olarak SDG ve ona bağlı güçler, gözaltındaki insanlara işkence yapmayı bırakmalı ve toplu ölümlerin yanı sıra şiddetli acı ve eziyetlere yol açan insanlık dışı koşullarla mücadele etmelidir. ABD liderliğindeki koalisyon, özerk yetkililerin bu ve diğer ihlalleri işlemlerini engellemek için elinden gelen her şeyi yapmalıdır. Bu tür ihlaller ortadan kaldırılıncaya kadar ABD liderliğindeki koalisyon, herhangi bir kişinin kuzeydoğu Suriye'deki gözaltı sistemine gönderilmesini de durdurmalıdır. Özerk yetkililer ve ABD liderliğindeki koalisyon, yetkililer erkeklerin ihlal riski altında olmadığını ve ülkelere iade edilen erkeklerin akıbetini takip etmek için yeterli denetlemenin mevcut olduğunu kanıtlayana kadar Iraklı ve Suudi erkeklerin kendi ülkelerine transferini de durdurmalıdır.

Bu acil adımların ardından ABD hükümeti, ABD'nin desteklediği ve bu yetkililerin kurmasına olanak sağladığı sistemde meydana gelen ihlallerle mücadelede özerk yetkilileri yüzüstü bırakmamalıdır. Bunun yerine ABD hükümeti, ABD liderliğindeki koalisyon ve özerk yetkililer, kuzeydoğu Suriye'deki gözaltı merkezleri ve kamplarda erkeklere, kadınlara ve çocuklara karşı işlenen ciddi ihlalleri ele almak ve önlemek için kapsamlı bir strateji geliştirmelidir.

GÖZALTI SİSTEMİNDE KİMLER BULUNUYOR?

Özerk yetkililer, 56.000'den fazla insanı en az 27 gözaltı merkezinde ve iki gözaltı kampında tutmaktadır. Bu raporda "gözaltı merkezi" terimi, IŞİD ile bağlantısı olduğu düşünülen kişilerin alıkonulduğu binaları ifade etmek için kullanılırken, "gözaltı kampı" terimi de El Hol ve Roj kamplarını ifade etmek için kullanılmıştır.

Ağustos 2023 itibarıyla özerk yetkililer, gençler için iki "rehabilitasyon" merkezi de dahil olmak üzere en az 27 gözaltı merkezinde yaklaşık 10.000 kişiyi tutuyordu. Bu kişilerin büyük çoğunluğu erkektir, ancak toplam sayı aynı zamanda çocuk yaşta gözaltına alınan yaklaşık 1.000 genç erkek ve erkek çocuklar ile yüzden fazla kadını da içermektedir. Aralık 2023 itibarıyla özerk yetkililer yaklaşık 46.600 kişiyi iki gözaltı kampında tutuyor. Bu kişilerin büyük çoğunluğunu kadın ve çocuklar oluşturuyor. Kamplardaki 29.000 çocuk, dünyanın herhangi bir yerinde özgürlüklerinden keyfi olarak yoksun bırakılan çocukların en yüksek yoğunluğunu temsil etmektedir.

Bu gözaltı sistemi, IŞİD ile çok farklı derecelerde bağlantısı olan veya hiçbir bağlantısı olmayan kişileri barındırıyor. Gözaltında bulunan ve sayıları bilinmeyen kişiler uluslararası hukuka göre suç işlemiş veya sözde halifelikte önemli mevkilerde bulunmuştur. Ancak gözaltı sisteminde tutulan çok sayıda kişi, IŞİD üyeleri tarafından zorla evlendirilen kadınlar ve silahlı grup tarafından savaşıma zorlanan erkek çocuklar da dahil olmak üzere, IŞİD'in zulmüne veya insan ticaretine maruz kalanlardır. Gözaltı kamplarında ve merkezlerinde tutulan kişilerin çoğunun IŞİD ile hiçbir bağlantısı bulunmamaktadır. Bu kişilere IŞİD ile yapılan son çatışmalardan önce El Hol kampında bulunan ve çatışma ve IŞİD'in yayılmasından kaçan binlerce Suriyeli ve Iraklı da dahildir.

KUZEYDOĞU SURİYE'DEKİ BAĞLAM VE ABD HÜKÜMETİNİN ROLÜ

ABD hükümeti, kuzeydoğu Suriye'de IŞİD ile bağlantısı olduğu düşünülen kişilere yönelik gözaltı sisteminin çoğu aşamasına müdahil oluyor. Yaklaşık on yıldan fazla bir süredir ABD hükümeti SDG'ye yüz milyonlarca dolar kaynak sağlamıştır. ABD ve diğer koalisyon üyeleri, bu finansman ve askeri destekle, SDG'nin 2019'da IŞİD'e karşı bölgesel galibiyetine önemli ölçüde katkıda bulundu. On binlerce kişi insani koridorlardan geçerek IŞİD'in elindeki son bölgeleri terk edip SDG'nin gözetimine alındığında, ABD liderliğindeki koalisyon, kişilerin isimlerini ve biyometrik verilerini toplayarak ve bazı durumlarda gözaltı merkezlerinde veya gözaltı kamplarında tutulacak kişileri yaş, uyruk ve cinsiyete göre gruplara ayırarak tarama sürecine yardımcı oldu.

IŞİD'in bölgesel yenilgisinin ardından ABD liderliğindeki koalisyon, SDG ile birlikte askeri operasyonlar yürütmeye devam etti ve bu da başka yüzlerce kişinin gözaltına alınmasıyla sonuçlandı. ABD liderliğindeki koalisyon, başta yabancı uyruklular olmak üzere SDG gözetimindeki çok sayıda tutukluyu sorguladı ve SDG'ye göre sistemdeki her erkek, kadın ve çocuğun biyometrik verilerini sisteme kaydedildi. ABD liderliğindeki koalisyon, ABD Kongresi'nden özel olarak ayrılan fonla mevcut gözaltı merkezlerini yeniledi, yeni merkezler inşa etti ve buralara sık sık ziyaretler gerçekleştirdi. ABD Savunma Bakanlığı, gözaltı merkezleri ve kamplardaki güvenlik güçlerine maaş bağladı; bu, binlerce olmasa da yüzlerce yeni gardiyanın işe alınmasına olanak sağladı. ABD Dışişleri Bakanlığı, kampların altyapısının yanı sıra hizmetlerin sağlanması ve burada çalışan sivil toplum örgütleri de dahil olmak üzere iki gözaltı kampını yöneten kuruluşa fon sağlamaktadır SDG, bu sistem kapsamındaki tutukluların üçüncü ülkelere nakledilmesiyle ilgili olarak Uluslararası Af Örgütü'ne, ABD liderliğindeki koalisyonun üçüncü devletlerle yapılan tüm anlaşmalara dahil olduğunu ve gerektiğinde hava taşımacılığı da dahil olmak üzere ülkelere geri gönderilmeleri için lojistik destek sağladığını söyledi. ABD hükümeti ayrıca iadeleri teşvik etme konusunda kamusal bir rol üstlendi.

ABD hükümeti ve diğer koalisyon üyeleri, kuzeydoğu Suriye'deki gözaltı sisteminde kilit bir rol oynasa da, daha genel olarak uluslararası toplumla birlikte, IŞİD ile bağlantısı olduğu düşünülen gözaltındaki on binlerce kişinin haklarını ve ihtiyaçlarını karşılama konusunda özerk yetkililere yeterince destek vermekte başarısız oldular. Özerk yetkililerin kaynakları sınırlıdır ve gözaltı sistemini yönetmelerini daha da zorlaştıran birçok çatışmayla karşı karşıya kalmaktadırlar. Özerk yetkililerin yeterli desteği alamadıkları açık olsa da, yaptıkları ciddi insan hakları ve uluslararası insancıl hukuk ihlallerindeki sorumlulukları devam etmektedir.

SİNİ VE PANORAMA GÖZALTI MERKEZLERİNDE İŞKENCE VE ÖLÜMLER

Sini Gözaltı Merkezi

SDG, kuzeydoğu Suriye'de IŞİD ile bağlantısı olduğu düşünülen binlerce erkeği ve erkek çocuğu iki ana gözaltı merkezinde tutuyor. Bunlardan ilki, Haseke vilayetindeki El Şeddadi kenti dışında bulunan Sini gözaltı merkezi. Daha önce merkezde tutulan kişiler, 2022 öncesinde Sini'nin, kapasitesinin en yüksek olduğu dönemde, az sayıda çocuk da dahil olmak üzere yaklaşık 3.000 ila 4.000 kişiyi barındırdığını rapor etti. SDG, 2023 itibarıyla merkezde yaklaşık 800 tutuklunun kaldığını bildirdi.

Uluslararası Af Örgütü, 2019 ile 2023 yılları arasında Sini'de tutulan sekiz erkekle görüştü. Bu kişilerin ifadeleri rutin fiziksel istismar, aşağılama ve yeterli yiyecek, su, tıbbi bakım ve diğer temel ihtiyaçlardan yoksun bırakma gibi sert ve sistematik bir zalimliği ortaya koymaktadır. En son tanıklıklar, 2023 yılının ortaları itibarıyla Sini'de halen savaş suçları ve diğer ihlallerin işlendiğini ortaya koydu.

Daha önce gözaltında tutulan kişilere göre SDG, tutukluları rutin olarak fiziksel tacize maruz bırakıyordu. Bu kişiler, başta çeşitli aletlerle dayak olmak üzere, elektrik kablolarıyla kırbaçlama, askı pozisyonu olarak bilinen bileklerden asma, cinsel şiddet ve elektrik şoku da dahil olmak üzere işkence veya diğer türde kötü muameleye maruz kaldıklarını söyledi. Yusuf şunları anlattı:

“Belirli bir gün, belirli bir saat ya da bir işkence şekli yoktu... En kötüsü odaya girdikleri zamandı. Hepimiz köşedeydik, yüzümüz duvara dönüktü. Plastik borular, kablolar, çelik borular taşıyorlardı ve her yerimizi dövüyorlardı; omuzlarımıza, kafalarımıza, sırtlarımıza, vücudumuzda vurulmayan hiç bir yer kalmıyordu...

Her 15 günde bir bizi çırılçıplak bahçeye çıkarırlardı... [Gardiyan] süpürgeyi alır, üzerine sabun sürer ve onu vücudularımıza sürerdi. O sopayla insanlara tecavüz ediyorlardı... Bir keresinde beni başka bir adamla birlikte [koğuştan] çıkardılar... Jeneratörden

elektrik kablosu getirip bize elektrikle işkence etmeye devam ettiler... Sanırım yanımdaki adam öldü. Hareket etmeyi ve çığlık atmaya bıraktı... Benim de daha fazla çığlık atacak gücüm kalmamıştı.”

Uluslararası Af Örgütü ile konuşan eski tutukluların tümü, SDG'nin Sini'de kendilerini yiyecek ve sudan mahrum bıraktığını, bunun da sürekli açlığa ve susuzluğa yol açtığını söyledi. Tutuklular açlıktan bayıldıklarını, tuvalete yürüyecek enerjileri kalmadığını ve neredeyse yarı yarıya kilo kaybettiklerini anlattı. Tutuklulardan biri, kendisinin ve koğu arkadaşlarının düzenli olarak iki ila üç gün boyunca susuz kalmaya zorlandığını, koğu arkadaşlarından birinin susuzluktan koğuşundaki tuvaletteki idrarı içmeye çalıştığını söyledi.

Eski tutukluların tümü koğuşlarında aşırı kalabalık, yetersiz havalandırma ve aşırı sıcak gibi insanlık dışı koşullarla karşı karşıya kaldıklarını söyledi. Bazı tutuklular duş alamadıklarını veya yıkanamadıklarını belirtti. Tutuklular ayrıca Sini'de uygulanan bazı "kurallardan" da söz etti; buna koğu arkadaşlarıyla konuşmanın veya gardiyanların yönüne bakmanın yasak olması da dahil; bu, kurallara uyulmaması durumunda ceza olarak tutukluların bazı durumlarda işkence veya diğer kötü muameleyle maruz kalması anlamına geliyordu.

Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü eski tutuklulara göre, insanlık dışı koşullar ile yiyecek ve sudan yoksunluk, uyuz gibi cilt hastalıkları, solunum hastalıkları, böbrek sorunları, tüberküloz; ve Uluslararası Af Örgütü'nün danıştığı bir tıp uzmanının, muhtemelen yetersiz beslenmeden kaynaklanan ciddi B12 vitamini eksikliğinin sonucu olduğunu söylediği "mavi" olarak adlandırılan ölümcül bir hastalık da dahil olmak üzere hastalıkların ve diğer sağlık sorunlarının ortaya çıkmasına yol açtı. Bu durumun vücutta periferik sinirlerde, beyinde, kalpte ve midede kanın pıhtılaşması gibi yaygın etkileri bulunmaktadır. Eski tutuklular, Sini'de herhangi bir klinik veya sağlık ekibinin bulunmadığını belirterek, tıbbi bakıma erişimlerinin yetersiz veya tam olmadığını belirttiler. Eski bir tutuklu, her türlü tıbbi bakımın "yasak" gibi olduğunu; diğer ikisi ise tıbbi tedavinin ağır kesicilerle sınırlı olduğunu ve bunların da nadiren bulunabildiğini söyledi.

Eski tutuklular, fiziksel istismar, insanlık dışı koşullar ve tıbbi bakım eksikliğinin en az yüzlerce kişinin ölümüne yol açtığını söyledi. Eski tutuklular, arkadaşlarının ve aynı koğuşta kaldıkları kişilerin gözlerinin önünde öldüğü vakaları da anlattı. Bir tutuklu, 2020'de tek bir günde, cezaevi yetkililerinin havalandırma fanını kapatması sonucu koğuşundaki bulunan 17 kişinin boğularak öldüğünü söyledi. Üç eski tutukluya göre, tutukluların cesetleri Sini gözaltı merkezi kompleksi içinde "hendek" olarak adlandırılan bir toplu mezara gömüldü.

Eski tutuklulardan Abbas, Aralık 2021'de askeri üniformalarından ABD askerleri olduğunu tespit ettiği kişilerin tutukluların biyometrik verilerini almak ve hapishanenin durumunu kontrol etmek için geldiklerini söyledi. Şöyle beyan etti:

"Amerikalıları tanıyoruz, silahlarıyla ve köpekleriyle geliyorlar... Cezaevini kontrol edip bizi ve tüm odaları aradılar... Avluya çıkıyorduk. İşkenceye maruz kaldığımız avluya çıktılar. Duvardaki kanı gördüler. İşkenceden yaralanan insanları görebiliyorlardı.”

Panorama Gözaltı Merkezi

SDG'nin erkekleri ve erkek çocukları alıkoyduğu ikinci ana merkez, Haseke şehrinde bulunan Panorama gözaltı merkezidir. Çoğunlukla "El Sina'a" olarak anılan bu hapishane kompleksi, Ocak 2022'de IŞİD'in büyük çaplı saldırısına sahne olmuştu. Bu kompleksteki binalar, ABD liderliğindeki koalisyonun önyak olduğu ve saldırıdan kısa süre sonra tamamlanan büyük ölçekli bir inşaat projesi kapsamında özel olarak inşa edildi. SDG'ye göre, Ağustos 2023'te Panorama'da yaklaşık 4.000 kişi tutuluyordu; bunların arasında yaklaşık 600 erkek çocuk ve gözaltına alındıkları dönemde çocuk yaşta olan genç erkekler de bulunmaktaydı. Panorama'da tutulan kişiler, Sini'de olduğu gibi kendilerine yeterli yiyecek sağlanmadığını söyledi. Bir kişi, "[IŞİD'in 2022'de merkeze düzenlediği] saldırının ardından iki buçuk ay boyunca günde bir parça ekmek verilirdi. Sonra bize günde iki parça ekmek verdiler... 65 kilodan 45 kiloya düştüm. Herkes böyleydi" şeklinde konuştu.

Sini'de olduğu gibi Panorama'daki tutukluların da yeterli tıbbi bakıma erişimleri engellendi ve bu durum, yıllardır devam eden şiddetli tüberküloz salgını da dahil olmak üzere hastalıkların yayılmasına yol açtı. Ağustos 2023'te SDG, erkeklerin ve erkek çocukların çok yüksek bir yüzdesinin şu anda hastalığa yakalandıkları tahmininde bulundu ve her hafta Panorama'da tutulan bir veya iki yetişkin erkek veya erkek çocuğun tüberkülozdan öldüğünü söyledi. Özerk yetkililer, Mart 2024'te Uluslararası Af Örgütü'ne verdikleri yazılı cevapta, gözaltı merkezinin kurulmasından bu yana "600'e yakın erkek tutuklunun" tüberküloz ve diğer hastalıklar nedeniyle öldüğünü ifade etti.

Son derece bulaşıcı bir hastalık olan tüberküloz, tedavi edilmezse vakaların %50'sinde ölüme neden oluyor. Hastalık sırasında yetersiz beslenme de ölüm riskini önemli ölçüde artırabilir. Bir SDG temsilcisi, aktif vakaları tedavi etmediklerini veya hasta tutukluları izole etmediklerini doğruladı. Temsilci, "Birçok insan öldü ve binlercesi hasta... Ölüm sayıları artıyor" dedi. Bir tutuklu yaşadıklarını şöyle paylaştı: "Sırtımda çok büyük bir yara vardı, irin doluydu... Koğuşumdaki 25 erkekte 12'sinde tüberküloz vardı... Bazı insanlar artık konuşamıyor... Koğuşumda altı kişi öldü."

Özerk yetkililer, Uluslararası Af Örgütü'ne verdikleri yazılı cevapta, tüberküloza yakalanan kişilerin "mevcut kaynaklar ve yetenekler doğrultusunda" tıbbi bakım gördüklerini ancak tüberkülozu tedavi etmek için ilaçlar da dahil olmak üzere tıbbi malzeme konusunda "eksikleri" bulunduğunu belirtti . ABD hükümeti ise Uluslararası Af Örgütü'ne "tüberküloz gibi hastalıklarda tıbbi ihtiyaçların karşılanması için ortaklarla birlikte çalıştıklarını" söyledi. Uluslararası Af Örgütü'ne Ekim 2023 itibarıyla Panorama'da beslenme programının başlatıldığı bilgisi verildi. Ancak Uluslararası Af Örgütü'nün elindeki bilgilere göre, Panorama'da tüberküloza yakalanmış yetişkin erkekler geçmişte, şayet gördülerse, yalnızca çok sınırlı bir tıbbi tedaviye ulaşabilmişti ve bu raporun nihai halini aldığı tarihte halen tüberküloz tedavisi görmüyordu.

GÜVENLİK GÜÇLERİNİN İDARESİNDEKİ DİĞER GÖZALTI MERKEZLERİNDE SİSTEMATİK İŞKENCE

Güvenlik güçlerinin Sini ve Panorama dışındaki gözaltı merkezlerinde tutulan erkek, kadın ve çocukların çoğunluğunu Suriyeliler oluşturuyor. Bazıları IŞİD'in bölgede uğradığı yenilgiden önce, örneğin IŞİD kontrolündeki bölgeleri terk ederken tutuklanmıştı. Diğerleri, ABD liderliğindeki koalisyonla ortaklaşa yürütülen, devam eden bazı askeri operasyonlar sırasında tutuklandı. Bu tutuklular sistematik işkenceye veya diğer kötü muameleye maruz kaldıklarını anlattılar. Uluslararası Af Örgütü, araştırması sırasında bu merkezlerde bir tür işkence veya diğer türde kötü muameleye maruz kaldıklarını ifade eden 46 kişiyle görüşmeler gerçekleştirdi. Bunların arasında çocuk yaşta işkenceye veya diğer türde kötü muameleye maruz kalan 18 erkek, 15 kadın ve 13 kişi yer almaktadır.

Bu grubun yaklaşık üçte ikisi, kuzeydoğu Suriye'de "terörizm" suçları ve ulusal güvenlikle ilgili diğer suçlarla ilgilenen Halk Savunma Mahkemelerindeki duruşmalar için zorla itiraf almak amacıyla işkenceye maruz kaldıklarını söyledi. Pek çok vakada kişiler, güvenlik güçleri tarafından hazırlanan "itiraf" videolarında kullanılmak üzere, ifadeleri alanlar tarafından ne söylemeleri gerektiği konusunda eğitildiklerini veya ifadelerini ezberlemek zorunda kaldıklarını ya da ifade alanların kendilerine fısıldadığı kelimeleri yüksek sesle tekrarlamak zorunda kaldıklarını anlattılar.

Tutuklular borular, tahta parçaları ve elektrik kabloları gibi çeşitli aletlerle dövüldüklerini, uzun süre zor pozisyonlara tutulduklarını, nefessiz bırakıldıklarını ve elektrik şokuna maruz kaldıklarını anlattılar. Erkekler, kadınlar ve çocuklar benzer işkence yöntemlerine ve şiddet düzeylerine maruz kaldıklarını belirtti. 2022'de tutuklanan bir kadın şunları anlattı: "İkisinin dizlerimin üzerinde durduğunu hissedebiliyordum... İri gövdeli bir adam vardı ve çok hızlı bir şekilde bana doğru koşup üzerime atladı. Omzumu kırdı." 2022'de hücre hapsinde tutulan bir genç, Uluslararası Af Örgütü'ne şunları söyledi: "Hücrenin boyutu 2 metreye 1 metre genişliğindeydi. İçeride hiçbir şey yoktu. Işık yoktu. Yerde uyudum... Üşüyordum. Tamamen karanlıktaydım. 18 gün kaldım orada... Çok korktum. Benimle kimse konuşmadı."

Uluslararası Af Örgütü ayrıca, ifade alanların, tutuklunun aile üyelerini zorla itiraf almak için tehdit ettiği (üç kadını çocuklarını görmekten alıkoymakla veya çocuklarını götürmekle tehdit etmek de dahil) ve ebeveynlerine işkence yapılırken çocukların yakınlarda olduğu örnekleri de belgeledi. Bir kadın Uluslararası Af Örgütü'ne, "Eşimi getirip kafasına silah dayadılar. Bana 'İtiraf etmezsen onu vururuz' dediler" şeklinde konuştu. Elektrik şoku, stres pozisyonları, dayak ve küçük çocuğuyla birlikte soğuk bir hücrede tutulmayı da içeren işkenceyi durdurmak için "itiraf ettiğini" söyledi.

Sekiz kadın, çoğunlukla erkek güvenlik güçleri tarafından toplumsal cinsiyete dayalı şiddet eylemlerine maruz kaldıklarını anlattı. Bu kadınlardan üçü hamileyken dövüldüklerini veya elektrik şokuna maruz kaldıklarını söyledi. Biri şunları anlattı: "Sorgulama sırasında bana elektrik şoku verildi. O sırada hamileydim. [İfade alan] bu durumu biliyordu ve bana şunları söyledi: 'Seni düşük yapmaya zorlayacağım' ve öyle de yaptı." Üç erkek, sorgu sırasında cinsel şiddete maruz kaldıklarını söyledi. Bir erkek, ifade alanın kendisine çocuğu olup olmadığını sorduğunu, çocuk sahibi olduğunu söylediğinde ise ifade alanın "bir tane çocuk yeter" cevabını verdiğini ve penisine sert bir şekilde vurduğunu söyledi.

Uluslararası Af Örgütü, Deyrizor vilayetindeki güvenlik güçlerinin "Kasra" adlı gözaltı merkezinde çalışan ve içeriden bilgi veren bir kişiyle görüştü. Kendisi, bu merkezdeki eski tutukluların anlattığına benzer işkence veya diğer kötü muamele türlerini anlattı:

"İtiraf edene kadar onları dövüyorduk... Direnen kişiler varsa, günde iki sorgulama yapardık... [Cezaevi personeli] mahkumların yalnızca bir tuvaleti kullanmasına izin veriyordu. Tuvaleti birlikte kullanmaları için odaya yedi kişi alıyorlardı. Biri giderken altısı ayağa kalkıp gözlerini kapatıyor ve sonra birisi tuvaletin dışına tuvaletini yapmaya başlıyordu. Her kişiye tuvalet için beş ila yedi saniye süre verilirdi ve bu süre için tuvaletten kalmayan olursa dövülüyordu. Yani banyonun her yerine dışkılıyor, işiyorlardı... Onları sürekli, her şekilde aşağılıyorduk."

Uluslararası Af Örgütü'nün işkence ve diğer türde kötü muamele ile ilgili bulgularıyla ilgili olarak özerk yetkililer bu tip ihlallere ilişkin kanıtlar üzerine harekete geçeceklerini belirterek "bu konuda herhangi bir bilgi ya da şikâyet almadık, böyle bir şey olduysa da bunlar münferit vakalardır" yanıtını verdi.

Uluslararası Af Örgütü, ilk önce ABD liderliğindeki koalisyon üyeleri tarafından sorgulandıklarını, ardından SDG ve ona bağlı güvenlik güçlerinin gözetimine verdiklerini söyleyen altı kişiyle görüştü. Bu kişilerden ikisi, nakledilmelerinin hemen ardından SDG ve ona bağlı güvenlik güçleri tarafından işkence veya diğer türde kötü muameleyle maruz kaldı. Güvenlik güçleri ve ABD liderliğindeki koalisyonun ortak baskınında tutuklanan eski bir DAANES yerel yetkilisi, bir gün boyunca koalisyonun Conoco üssünde sorgulandığını söyledi. Aksanlarından ve üniformalarındaki ABD bayraklarından, ifade alan kişilerin ABD vatandaşı olduğu izlenimi edilmişti. İfade alan kişilerin, IŞİD ile hiçbir bağlantısının olmadığını anlamaları üzerine Kasra'ya nakledildiğini ve burada 10 gün boyunca hücre hapsinde tutulduğunu söyledi. İç Güvenlik Güçleri (ISF) tarafından yapılan sorguda "sadece birkaç tokat" yediğini ancak koşuundaki diğer sekiz kişiden altısının işkenceye maruz kaldığını belirterek, çığlıklarını ve vücutlarındaki yaraları anlattı. Başka bir kişi ise SDG ve ABD liderliğindeki koalisyonun ortak operasyonu ile tutuklandığını, aynı Conoco üssünde sorgulandığını ve ardından Kasra'ya nakledildiğini söyledi. Orada, özerk yetkililerin güvenlik güçlerinden ifade alan kişilerin kendisini 45 gün boyunca her gün siyah sopalar ve kablolar gibi çeşitli aletlerle dövdüğünü ifade etti.

GÖZALTI MERKEZLERİNDEKİ ERKEK ÇOCUKLAR VE ÇOCUK YAŞTA GÖZALTINA ALINAN GENÇ ERKEKLER

Çocuk yaşta gözaltına alınan yaklaşık 1.000 Suriyeli ve yabancı uyruklu erkek çocuk ve genç erkek halen gözaltı merkezlerinde tutuluyor. Yukarıda özetlendiği gibi, işkence ve diğer türde kötü muameleyi de içeren çok sayıda insan hakkı ihlaline maruz kaldılar. Yalnızca %10'dan biraz fazlası suç işlemekle suçlandı ve yaklaşık 800'ü yetişkin gözaltı merkezlerinde tutuluyor. Erkek çocuklar iki gözaltı kampından "rehabilitasyon" merkezlerinin de aralarında bulunduğu çeşitli gözaltı merkezlerine naklediliyor ve IŞİD kontrolündeki bölgelerden ayrıldıktan sonra veya devam eden askeri operasyonlar sırasında gözaltına alınıyor.

Çocuk yaşta gözaltına alınan Suriyeli erkek çocuklar ve genç erkekler, cezaevi nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturmaktadır. Panorama'da tutulan 300'den fazla Suriyeli erkek çocuk ve genç erkek hiçbir zaman suçlanmadı veya yargılanmadı; ancak yetkililer bu kişilerin incelenmesine ve uygun olması halinde adli takibat başlatılmasına öncelik verebilirdi. Bu aşamada, özerk yetkililer bu kişileri yargılasa bile, bölge yasalarına göre bu kişilerin karşılaşılabilecekleri azami ceza yedi yıl olacak ve pek çoğu zaten bu süreye yakın bir süre cezasını çekmiş durumda.

SDG ve ona bağlı güvenlik güçleri, zaman zaman ABD öncülüğündeki koalisyonla işbirliği yaparak, devam eden askeri operasyonlarla Suriyeli erkek çocukları gözaltı sistemine almaya devam ediyor. Bu tutuklamalar sonucunda erkek çocuklar sıklıkla sorgulanıyor, yetişkinlerin yanında tutuluyor ve işkence veya diğer türde kötü muameleyle maruz bırakılıyor. Yargılanan erkek çocukların hiçbirinin avukata erişimi ya da duruşma sırasında bir ebeveyni ya da vasisi yoktu.

Cezaevlerindeki çocuk nüfusunun diğer yarısı yabancı uyruklulardan oluşuyor ve önümüzdeki yıllarda bu nüfusun büyük oranda artması bekleniyor. Özerk yetkililer, yabancı uyruklu erkek çocukları, 11 veya 12 yaşlarından itibaren gözaltı kamplarında zorla ebeveynlerinden veya vasilerinden ayırıyor ve gözaltı merkezlerine naklediyor. Özerk yetkililer, bu çocukların karşı karşıya olduğu veya başkaları için teşkil edebileceği iddia edilen risklerle ilgili olarak belirlenmiş kriterleri uyguladıklarını iddia ediyor. YPJ (Yekîneyên Parastina Jinê veya SDG'ye bağlı Kadın Koruma Birimleri), Uluslararası Af Örgütü'ne, ABD liderliğindeki koalisyonun bazı erkek çocukları kamplardan çıkarma planları konusunda bilgilendirildiğini söyledi. ABD hükümeti, Uluslararası Af Örgütü'ne verdiği yazılı cevapta, bir çocuğun gençlik "rehabilitasyon" merkezine yerleştirilmesi kararının ancak çocuğun yüksek yararının değerlendirilmesinden sonra alınmasını sağlamak için özerk yetkililerle temasa geçtiğini belirtti.

Özerk yetkililerin, çocukların kamplarda karşılaştığı tehditlere cevap olarak harekete geçmesi için meşru nedenler olsa da, Mart 2024 itibarıyla yürürlükte olan taslak ayırma politikası, ebeveynler ve çocuklar için önemli güvenceler sağlayan uluslararası insan hakları hukukuna dayanmıyor. Ayrıca, politikadaki yönlendirmenin aksine, Uluslararası Af Örgütü'ne verdikleri yazılı cevapta özerk yetkililer, uzaklaştırmaların aslında yaşa ve kamp yönetimi tarafından belirlenen kriterlere göre yapıldığını belirtti. Üst düzey yetkililerin açıklamaları, özerk yetkililerin, gelecekte bir tehdit

oluşturabileceğine inandıkları yabancı uyruklu erkek çocuklardan ve genç erkeklerden oluşan ve giderek artan kamp nüfusuna karşı koruma sağlamak amacıyla erkek çocukları kamplardan çıkardığını öne sürüyor.

Uluslararası Af Örgütü, gözaltı kampından alınarak bir gençlik "rehabilitasyon" merkezine götürülen Halil adlı genç bir erkeğin ailesiyle görüştü. Annesi Uluslararası Af Örgütü'ne şunları söyledi: "Büyüdüğünü ve gitmesi gerektiğini söylediler. Başımı öptü... Bir annenin oğlundan ayrılması. Dilim tutuluyor... O benim kalbimin bir parçası değil, o benim kalbimin tamamı." Halil'in kız kardeşi, onun gidişinden sonra annesinin neredeyse 25 kilo verdiğini ve saçlarının ağardığını söyledi. İki yıl içinde Halil'i yalnızca iki kez ziyaret edebilmiş ve iki kez telefonda konuşabilmişlerdi. Halil'in ergenliğe yaklaşan küçük bir erkek kardeşi var. Halil'in kız kardeşi Uluslararası Af Örgütü'ne şunları söyledi: "Bu politika yüzünden kardeşimin kafasını aşağı bastırıp duruyorum, o da büyümesini diye... Şu an 10 yaşında. Allahtan boyu çok kısa. Eğer boyu daha uzun olsaydı onu da alırlardı."

Özerk yetkililer Uluslararası Af Örgütü'ne, uluslararası hukukun gerektirdiği üzere, çocukların ailelerinden ayrılmasını ve gözaltında tutulmasını ancak son çare tedbirleriyle sınırlandırmak yerine, ergen erkek çocukları kamplardan, özerk yetkililerin gençlik "rehabilitasyon" merkezleri olarak adlandırdığı en az 15 gözaltı merkezine nakletmeyi planladıklarını söyledi.

Çocukken gözaltına alınan yabancı uyruklu genç erkekler ve erkek çocuklar resmi olarak suçlanmıyor ve menşei ülkeleri tarafından ülkelerine geri kabul edilmedikçe serbest bırakılma olasılıkları da bulunmuyor. Uluslararası Af Örgütü, bazı hükümetlerin 18 yaşını doldurmuş veya şu anda genç yetişkin olan erkek çocuklar ile önceden IŞİD ile bağlantısı olduğundan şüphelenilen erkek çocukları ülkelerine geri kabul etmeyi reddettiğini tespit etti. Bugüne kadar çok az hükümet, kamplardaki kadınların ve kız çocukların geri gönderilmesine istekli olduklarını belirtmiş olsalar bile, erkek çocukları ve genç erkekleri "rehabilitasyon" merkezleri gibi çeşitli gözaltı merkezlerinden ülkelerine geri kabul etmiştir.

GÖZALTI MERKEZLERİNDEKİ KADINLAR VE KIZ ÇOCUKLAR

Şubat 2023'te YPJ, Uluslararası Af Örgütü'ne, Haseke Kadın Cezaevi'nde aynı anda yaklaşık 30 ila 50 yabancı uyruklu kadını gözaltında tuttuklarını söyledi. Yetkililer ayrıca bazen refakatsiz kız çocukların da burada tutulduğunu doğruladı. Yabancı uyruklu kadın ve kız çocukların tamamı, kimseyle görüşülmeden ve herhangi bir suçlama veya yargılama olmadan, çoğu zaman aylarca veya daha uzun sürelerle, zorla kaybetme kapsamına girebilecek koşullarda tutuluyor. Adli yetkililer ayrıca en az 100 Suriyeli kadın ve az sayıda kız çocuğun, özerk yetkililer idaresindeki bölgelerde IŞİD bağlantılı suçlar nedeniyle yargılandığını söyledi. Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü ve bu tür suçlardan hüküm giymiş birçok kadın, "itiraf" etmeleri için işkenceye maruz bırakıldıklarını belirtti. Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü kişiler, yabancı uyruklu ve Suriyeli kadınların, güvenlik güçlerinin yönetimindeki El Hol veya Roj kamplarındaki gözaltı merkezleri gibi diğer merkezlerde de hapsedildiğini belirtti.

Gözaltı merkezlerine nakledilen yabancı uyruklu kadınlardan bazılarının, kamptaki diğer kişilere veya bölgenin güvenliğine karşı tehdit oluşturduğundan şüpheleniliyor. Ancak Uluslararası Af Örgütü, El Hol kampından Roj kampının yeni kurulan bölgelerine nakledilen yabancı uyruklu kadınların ve çocuklarının, rutin transfer sürecinde ilk olarak Haseke Kadın Cezaevi'nde, bazı durumlarda aylarca alıkonulduğunu tespit etti. Bu kadınların birçoğu Uluslararası Af Örgütü'ne, okuyamadıkları belgeleri imzalamaya zorlandıklarını ve reddetmeleri halinde süresiz olarak cezaevinde kalacaklarının kendilerine söylendiğini anlattı. Yabancı uyruklu kadınlar ve kız çocuklar da cep telefonları olduğu için Haseke Kadın Cezaevi'nde veya kamplardaki gözaltı merkezlerinde uzun süre tutuklu kalıyor.

Bazı kadınların gözaltı merkezlerine götürülürken çocuklarını yanlarında tutmalarına izin verilirken bazılarının izin verilmedi. Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü 11 kadın, herhangi bir görüşme yapmaya vakit bulamadan çocuklarını geride bırakmak zorunda kaldıklarını anlattı. Rakka'da dul bir kadın olan Rabia, tutuklanınca üç çocuğu yapayalnız kaldı. "Son ziyaretimiz geçen aydı. Ondan önce altı ay geçmişti... Buraya geldiklerinde ellerini tutuyorum, bir deri bir kemik kalmışlar. Ne yapmalıyım?" diyen Rabia, Uluslararası Af Örgütü'ne, son ziyaretinde sadece en küçük iki çocuğunun geldiğini ve 12 yaşındaki oğlunun kaybolduğunu söylediklerini anlattı.

KUSURLU YARGILAMALAR

Kuzeydoğu Suriye'de IŞİD ile bağlantılı olmakla suçlanan kişiler Halk Savunma Mahkemelerinde yargılanıyor. Mart 2024 itibarıyla, yargılananların büyük çoğunluğunu Suriyeliler oluşturuyor; 2018-2019'da da kısa bir süreliğine onlarca Iraklı yargılandı. Özerk yetkililer, 2023'te diğer yabancı uyrukluları yargılamaya başlama planlarını paylaştı, ancak bu tarihte bahsi geçen planların hiçbiri gerçekleşmemiştir. Özerk yetkililer, Uluslararası Af Örgütü'ne verdikleri yazılı cevapta, mahkemelerin IŞİD ile bağlantılı olduğu iddia edilen 9.600'den fazla Suriyeli hakkında dava açtığını söyledi. Bir adli yetkili, her yıl yaklaşık 1.500-2.000 Suriyelinin mahkemelerde yargılandığını tahmin ediyor. Özerk yetkililer tarafından sağlanan bilgilere göre, hala 2.000 civarında Suriyeli, 350 Iraklı ve diğer 2.000 yabancı uyruklu erkek ve erkek çocuğa güvenlik güçlerinin gözaltı merkezlerinde herhangi bir suç isnat edilmedi veya dava açılmadı. Bu kişilerin çoğu beş yıldan aşkın süredir alıkonuluyor.

Halk Savunma Mahkemelerindeki yargılamalar, yukarıda ayrıntılarıyla anlatıldığı gibi işkence veya diğer türde kötü muamele yoluyla alınan "itiraflara" güvenilmesi ve sorgulama ve yargılamanın hiçbir aşamasında avukatların bulunmamasını da içeren insan hakları ihlalleri nedeniyle ciddi şekilde kusurludur. Özerk yetkililer yazılı cevaplarında, IŞİD ile bağlantısı olduğu düşünülen kişilerin yüzde 95'inden fazlasının suçlu bulunduğunu belirtti. Duruşmalar aynı zamanda tutuklunun mahkumiyetine ve cezasına itiraz etme olanağını sınırlayan kusurlu bir temyiz süreciyle de gölgeleniyor. Görüşülen kişilerin çoğu, alınan kararlara ancak ceza verildikten sonra kendilerine verilen, tek bir kağıt parçası üzerindeki bir kutudan oluşan formu doldurarak itiraz edebileceklerini söyledi ve çoğunluğun itirazları duruşma yapılmadan reddedildi. Üç kişi Uluslararası Af Örgütü'ne yaptıkları itirazlar sonucunda daha uzun bir ceza aldıklarını söyledi.

Kuzeydoğu Suriye'de adil yargılama güvencelerinin bulunmaması nedeniyle, bir kişinin IŞİD ile bağlantılı olduğu yönündeki suçlama, onu yıllarca keyfi bir tutukluluğa mahkum edebilir. Uluslararası Af Örgütü bu suçlamaların en az iki amaç için kullanıldığını tespit etti. Birincisi, özerk yetkililer insanları korkutmak ve susturmak için IŞİD ile bağlantılı olduğu yönündeki suçlamaları kullanıyor. İkincisi, hem kamuoyu hem de özerk yetkililer bu tür suçlamaları kişisel kavgalar veya aşiret anlaşmazlıklarından intikam almak için kullanıyor. Uluslararası Af Örgütü, tutuklunun bu amaçlardan biri nedeniyle haksız yere IŞİD ile bağlantılı olmakla suçlandığını söylediği 18 vakayı belgeledi. Bazı durumlarda, ABD liderliğindeki koalisyon, kişilerin haksız yere suçlandıklarına dair ciddi gerekçelerin varlığına rağmen tutuklanmaları için askeri kaynak ve destek sağladı.

Uluslararası Af Örgütü ayrıca, özerk yetkililerin üç veya daha fazla yargıçtan oluşan her duruşmaya bir kadın dahil etme çabalarına rağmen, duruşmalarda yaygın cinsiyet adaletsizliği tespit etti. Uluslararası Af Örgütü, Suriyeli kadınların ve kız çocukların, kendi aidiyetleri her ne olursa olsun, eşlerinin IŞİD bünyesinde aktif olması durumunda mahkum edilme riskiyle karşı karşıya olduklarını tespit etti. Beş kadın, Uluslararası Af Örgütü'ne, eşleri hakkında "bilgi vermemek" veya eşlerinin faaliyetleri için silah veya para toplayarak IŞİD ile işbirliği yapmak da dahil olmak üzere, eşlerinin eylemleriyle bağlantılı "terör" suçlarından hüküm giydiklerini söyledi. Şiddet içeren veya diğer baskıcı ilişkileri, tehdit edildiklerini, istismara maruz bırakıldıklarını ve aldatıldıklarını anlatmalarına rağmen, mahkemeler bu durumu yeterli veya tutarlı bir şekilde değerlendirmede. Her biri, genellikle bu türde birden fazla suçla suçlanarak dört ila 10 yıl hapis cezasına çarptırıldı.

Özerk yetkililer ayrıca çocukları, çocuk adaleti için kurulan sistem yerine Halk Savunma Mahkemelerinde yargılıyor. Uluslararası Af Örgütü çocukların da yetişkinlerle aynı hukuki süreç ihlallerine maruz kaldığını tespit etti. Çocuklar, yargılama sürecinin hiçbir aşamasında ebeveyn veya vasi desteği alamıyorlar.

ŞİDDETİN KOL GEZDİĞİ İNSANLIK DIŞI GÖZALTI KAMPLARI

Ağustos 2023 itibarıyla, kuzeydoğu Suriye'deki özerk yetkililer, El Hol ve Roj adlı iki gözaltı kampında 46.600'den fazla insanı tutuyordu. Yetişkinlerin çoğu kadın olup, kamplarda tutulanların yaklaşık 29.000'i çocuktur ve bunların çoğunluğu 12 yaşın altındadır.

2022 yılında, Inherent Resolve Operasyonu Baş Müfettişi, ABD Kongresi'ne üç ayda bir sunduğu raporda şunları belirtti: "Haseke vilayetindeki El Hol ve Roj kampları, yerinden edilen kişilere yönelik sivil, insani yardım kamplarıdır." Ancak özerk yetkililer, IŞİD ile yapılan son çatışmalardan kaçan insan akınının kampların niteliğini değiştirdiğini ve

2019'da kampların "kilitlenmesini" gerektirdiğini savunuyor. Bu, kamplarda tutulanların, güvenlik güçlerinin onayı olmadan kamptan ayrılamayacakları anlamına geliyor. Kamplarda tutulanlar, tıbbi acil durumlar gibi çok nadir durumlarda kamplardan ayrılıyor. Her iki tarafta da hiç kimse adli bir süreçle ya da incelemeyle karşı karşıya kalmadı ya da kendilerine bağımsız bir yargı makamı önünde tutukluluklarına itiraz etme fırsatı verilmedi. Bu nedenle El Hol ve Roj kamplarındaki kişilerin tamamı keyfi ve süresiz olarak tutulmaktadır ve büyük çoğunluğunun alıkonulma süresi beş yıla yaklaşmıştır.

El Hol kampında tutulan kişiler, Uluslararası Af Örgütü'ne, IŞİD ile bağlantılı örgütlerin ve kamptaki diğer suç aktörlerinin uyguladığı şiddet ve diğer suçlarla dolu, istikrarsız ve çoğu zaman güvensiz bir ortama katlanmak zorunda kaldıklarını söyledi. Birçoğu bu koşulların sürekli bir korku ortamı yarattığını belirtti. El Hol ve Roj kamplarındaki birçok kişi Uluslararası Af Örgütü'ne, çocuklarını kampların şiddet içeren ortamında yetiştirmenin zor olduğunu söyledi. Roj kampında kalan Melissa, "Bir çocuğu büyütme için bir köy gerekir ve burası çok korkutucu bir köy" dedi.

El Hol ve Roj kamplarında tutulan kişiler, yiyecek, su ve sağlık hizmetlerine yetersiz erişim, büyük ölçüde insanlık dışı ve yaşamı tehdit eden koşullar gibi ciddi sorunlarıyla karşı karşıya. El Hol ve Roj kamplarında aynı zamanda hijyen koşullarından da yoksun. İnsani yardım aktörleri, El Hol kampında, tuvaletlerin taşması, çadırların dönemsel olarak sular altında kalmasına neden olan açık kanalizasyon ve çocukların düşerek öldüğü açık çukurlar ve fosseptikler gibi yaygın bir atık yönetimi sorunu bulunduğunu rapor etti. Roj kampındaki kişiler, kampa yaklaşık 200 metre mesafedeki petrol sahası gibi petrol sahalarının yarattığı kirlilikten etkileniyor. Roj kampında tutulan 30 yaşındaki Leyla, Uluslararası Af Örgütü'ne şunları söyledi: "Nefes alamıyoruz. Bunaltıcı... Burunlarımızı kapatmamız, yüzümüzü ıslak bezlerle kapatmamız gerekiyor. Çadırda kalmaya çalışıyoruz... Burada yaşamak ağır ve eziyetli bir ölüm."

IŞİD'e bağlı gruplar, El Hol kampındaki "ahlaki" ihlalleri nedeniyle kadınları ve kız çocukları hedef aldı. Bunlara ve IŞİD'in diğer ölüm tehditlerine yanıt olarak yetkililer, kamp içinde sözde "güvenli bölge" oluşturdu. İnsani yardım çalışanları, Uluslararası Af Örgütü'ne, bu bölgenin 2021 yılı civarında, ülkelerine geri gönderilmek üzere durumları hızla değerlendirilen risk altındaki Suriyeli ve Iraklıları barındırmak amacıyla bölümlere ayrıldığını bildirdi. İnsani yardım çalışanları, kampın güvenlik güçlerinin de dahil olduğu cinsel şiddet ve fuhşa zorlama açısından yüksek riskli bir alan haline geldiğini söyledi. İnsani yardım çalışanları, Uluslararası Af Örgütü'ne, 2023'ün ortalarından veya sonlarından itibaren "güvenli bölgede" başka bir taciz bildirimini almadıklarını söyledi. Ancak bu durum, El Hol'de gözaltına alınan pek çok kişinin, özellikle de kadınların ve kız çocukların karşılaştığı aşırı riskleri ortaya koyuyor. İnsani yardım çalışanları ayrıca El Hol kampında, cinsel istismar da dahil olmak üzere toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olayları da raporladı. Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü yetkililer, kampta tutuklu bulunan kadınları yeterince koruyamadıklarını belirtti. Örneğin güvenlik güçlerinden üst düzey bir yetkili şunları söyledi: "Kampta tam kontrole sahip olmadığımız için kadınların cinsel şiddete maruz bırakıldıklarını açıklamaları zor. Durumu bildirecek kadar güvende hissetmiyorlar."

İNSAN TİCARETİ MAĞDURLARI GÖZARDI EDİLİYOR

Gözaltı kamplarında ya da merkezlerinde tutulan ve IŞİD'le bağlantılı oldukları düşünülen pek çok kişi, silahlı grup tarafından kaçırıldı. Tamamlanmamış olsa da Ezidi kadın ve çocukların ülkelerine iade edilmesi yönünde önemli çabalar var; ancak IŞİD tarafından kaçırılan diğer kişilerin haklarının korunmasına yönelik kayda değer bir çaba gösterilmedi. Uluslararası Af Örgütü'nün araştırması, gözaltı kamplarında ve merkezlerinde muhtemelen binlerce insan ticareti mağdurunun daha bulunduğunu gösteriyor. Bu mağdurlardan çoğu kadın, çocuk ve genç erkeklerden oluşuyor.

Uluslararası Af Örgütü'nün kamplarda ve gözaltı merkezlerinde görüştüğü kişilerden 28'i ifadelerinde, IŞİD tarafından kaçırıldıklarını belirtti. IŞİD'in Ezidi ve diğer etnik ve dini azınlık topluluklarına karşı işlediği kanıtlanmış insan ticareti ve katliam suçlarına ek olarak, bu ifadeler ve diğer görüşmeler, IŞİD'in hem yerel Sünni topluluklardan hem de üçüncü ülkelerden sistematik olarak kontrolü altındaki bölgeye ve bu bölgeden kadın ve çocuk kaçırdığını vurgulamaktadır. Bu, IŞİD'in yalnızca kadınlara yönelik misafirhane sistemi aracılığıyla kadınların ve kız çocukların zorla evlendirilmek üzere, erkek çocukların ise eğitim ve savaş için kaçırılmasını da içermektedir.

Özerk yetkililer, hem çok sayıda insan IŞİD kontrolündeki bölgelerden çıktığında, hem de o tarihten bu yana geçen yıllarda uluslararası hukukun gerektirdiği şekilde, insan ticareti mağdurlarının haklarını koruma konusunda başarısız oldu. Yetkililer, ABD liderliğindeki koalisyon üyeleri de dahil olmak üzere diğer ülkelerden ve BM'den de bu konuda ne yazık ki yetersiz destek aldı. Sonuç olarak insan ticareti mağdurları, IŞİD'le bağlantısı olduğu düşünülen diğer

kişilerle birlikte gözaltı kamplarında ve merkezlerinde alıkonuldu ve birçoğu orada kaldı. Halk Savunma Mahkemelerinde yargılanan bazı kadın, çocuk ve genç erkeklerin de insan ticaretinden sağ kurtulan kişiler olduğu görülmektedir; ancak insan ticareti mağdurlarını tespit edecek ve onları insan ticaretine maruz kalmanın doğrudan bir sonucu olarak işledikleri eylemler nedeniyle cezalandırılmaktan koruyacak bir mekanizma bulunmuyor.

Özerk yetkililer, Uluslararası Af Örgütü'ne verdikleri yazılı yanıtta, kimlerin insan ticareti faileri ve kimlerin mağdur olduğunu belirlemek için gözaltı sistemindeki herkesi araştırdıklarını belirttiler. Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü kişilerin çoğu, güvenlik güçleri tarafından sorguya tabi tutulduklarını söylese de, bu sorgulamaların hiçbiri insan ticareti mağdurlarını tespit etme amacıyla tasarlanmadı veya mağdurların haklarının güvence altına alınmasına yönelik olumlu adımlara yol açmadı. İnsan ticareti mağduru olduklarını belirten bazı kişiler, sorgu sırasında işkence veya diğer türde kötü muameleyle uğradıklarını bildirdi.

İnsan ticareti mağdurlarının uluslararası hukuka göre suç işledikleri durumlarda, insan ticaretine maruz kalmanın doğrudan bir sonucu olarak bu suçları işlemeye mecbur kalmadıkları sürece, eylemlerinden dolayı yargılanmalıdırlar. Ancak insan ticareti mağdurlarının destek, adalet ve çözüm yolları konusunda henüz elde edemedikleri bir dizi ek hakları da bulunmaktadır. Vatandaşları veya daimi oturma izni olan kişileri insan ticaretine maruz bırakan devletlerin, uluslararası insan ticaretiyle mücadele ve insan hakları hukuku kapsamında bu kişileri ülkelerine iade etme görevi de bulunmaktadır.

IRAK VE SUUDİ ARABİSTAN'A GERÇEKLEŞTİRİLEN NAKİLLER

Özerk yetkililer ve ABD liderliğindeki koalisyon, erkek tutukluların kuzeydoğu Suriye'den Suudi Arabistan ve Irak'a nakledilmesine müdahil oldu. Her iki durumda da, özerk yetkililer ve ABD hükümeti, uluslararası hukukun geri göndermeme ilkesini muhtemelen ihlal etmiştir. Bu ilke, kişilerin, işkence ve yaşamından keyfi olarak yoksun bırakma gibi ciddi insan hakları ihlalleriyle karşı karşıya kalacaklarına dair makul gerekçelerin bulunduğu devletlere nakledilmesini yasaklamaktadır.

Suudi Arabistan ile ilgili olarak, özerk yetkililer Uluslararası Af Örgütü'ne, Mayıs 2023 tarihinde nakledilen 18 erkekten oluşan bir grup da dahil olmak üzere, Suudi erkekleri kuzeydoğu Suriye'deki gözaltı merkezlerinden Suudi Arabistan'a naklettiklerini söyledi. ABD hükümeti bahsi geçen 18 kişinin ülkelerine iadesini "kolaylaştırdığını" bildirdi. Uluslararası Af Örgütü'nün önceki araştırmaları, Suudi Arabistan'da terörizmle ilgili davaların büyük ölçüde adaletsiz olduğunu ve işkence veya diğer türde kötü muamele yoluyla alınan itirafların ardından rutin olarak ölüm cezası verildiğini gösteriyor.

Irak ile ilgili olarak, Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü çok sayıda kaynak, SDG, Irak yetkilileri ve ABD liderliğindeki koalisyonun Ocak 2022'de bir anlaşmaya vardığını söyledi: Her ay, kuzeydoğu Suriye'deki gözaltı merkezlerinden 50 Iraklı erkek, yargılanma veya serbest bırakma amacı ile Irak yetkililerine sevk edilecek. Bu anlaşma kapsamında yüzlerce Iraklı erkek tutuklu daha sonra kuzeydoğu Suriye'den Irak yetkililerinin gözetimine sevk edildi.

SDG temsilcilerine göre ABD liderliğindeki koalisyon, anlaşmayla sonuçlanan müzakerelere yoğun bir şekilde dahil oldu ve aynı zamanda yetişkin erkeklerin ve erkek çocukların fiziki nakillerinde kilit rol oynadı. SDG Başkomutanı General Mazlum Abdi, Uluslararası Af Örgütü'ne şunları söyledi: "Irak yetkilileriyle bir anlaşmamız var... Amerikalılar üçüncü taraftır... SDG nakilleri gerçekleştiriyor [ve] koalisyon, nakil için havadan koruma sağlıyor. Müzakereyi yürüten, koalisyondur." Bir başka SDG temsilcisi ise şöyle konuştu: "Bu kişiler belediye otobüsleriyle sınıra götürülüyor ve ardından [Irak yetkilileri] tarafından alınıyorlar. Koalisyon drone'lar, uçaklar ve zırhlı araçlarla otobüslere eşlik ediyor."

ABD hükümeti, Uluslararası Af Örgütü'ne verdiği yazılı yanıtta, "Iraklıların ülkelerine iade edilmelerinin, SDG ile Irak Hükümeti arasında yapılan anlaşmalara göre gerçekleştirildiğini" söyledi. Ancak özerk yetkililer yazılı yanıtlarında "nakillerin, hükümlerin uygulanmasını ve süreci denetleyen küresel koalisyonla işbirliği içinde yürütüldüğünü" söyledi. Irak hükümeti de yazılı yanıtında benzer şekilde özerk yetkililer ile Irak hükümeti arasındaki "koordinasyonun ABD liderliğindeki koalisyon tarafından kolaylaştırıldığını" dile getirdi.

ABD Dışişleri Bakanlığı'nın Irak'la ilgili ülke raporlarının yanı sıra çok sayıda insan hakları ve medya raporu, Irak yetkililerinin, özellikle IŞİD'le bağlantısı olduğu düşünülen kişilerden "itiraf" almak ve zorla alınan itiraflara dayanarak ölüm cezasını uygulamak için nasıl işkence veya diğer türde kötü muameleyle başvurduğunu belgeliyor. Basında çıkan

bir habere göre Irak'ta IŞİD'le bağlantılı davalarda mahkumiyet oranı yüzde 98'dir. Irak İnsan Hakları Yüksek Komisyonu'nun ABD Dışişleri Bakanlığı'nın bir raporunda yer alan raporunda, 2019 yılında IŞİD'e katılmakla suçlanan 900 kişinin özel "terörizm" mahkemelerinde yargılandığı belirtildi. Bu gruptan toplam 794 kişi ağır cezalara çarptırıldı. Bu da Irak yetkililerinin vakaların %88'inde ölüm cezası uyguladığı anlamına geliyor.

Uluslararası Af Örgütü, kuzeydoğu Suriye'den Irak'a nakledilen yedi Iraklı erkeğin vakalarını belgeledi. Altısı Irak'taki sorgulamalar sırasında şiddetli dayak, elektrik şoku ve cinsel şiddet dahil işkence veya diğer türde kötü muameleye maruz kaldı; yedinci erkek ise işkence tehdidi nedeniyle itirafta bulundu. İşkenceye uğrayan altı erkeğin aile üyeleri, işkencenin amacının itiraf elde etmek olduğunu söyledi. Bu erkeklerden dördü şu anda ölüm cezalarının infazını bekliyor. Bu dört kişiden ikisi; ABD liderliğindeki koalisyon, SDG ve Irak yetkilileri arasında varılan anlaşma uyarınca Ocak 2022'den sonra nakledildi.

Bu erkeklerden biri, 2021 yılında bir grup Iraklı erkekle birlikte SDG tarafından El Hol kampında tutuklandı. Yeni transfer anlaşması kapsamında Haziran 2022'de bir konvoyla Irak'a nakledilmeden önce Panorama'da tutuldu. Kız kardeşi Zina, abisinin Musul'a, ardından Bağdat'taki bir gözaltı merkezine gönderildiğini söyledi. Abisi ona bir ay boyunca her gün işkenceye maruz kaldığını, şok tabancasıyla elektrik şoku verildiğini ve sonunda IŞİD'le bağlantısı olduğunu zorla itiraf ettiğini anlattı. Zina, Uluslararası Af Örgütü'ne şunları söyledi: "Soruşturmada kendisi... hakkında hiçbir fikri olmadığı şeyleri söylemeye zorlandı... Hakim, abimin avukatı olmadan kararını verdi ve iki hafta içinde herhangi bir temyiz hakkı olmadan ölüm cezası verdiler. Kararı bir duruşmada verdiler... Karar vermeleri 10 dakikadan az sürdü." Abisi mevcut durumda ölüm cezasının infazını bekliyor.

İSLAM DEVLETİ SİLAHLI GRUBUNUN İŞLEDİĞİ SUÇLARIN MAĞDURLARINA ADALET SAĞLANMADI

Bu gözaltı sistemi yalnızca sistem içinde hapsedilen insanların haklarını ihlal etmekle kalmıyor, aynı zamanda IŞİD suçlarının mağdurlarına adalet, hakikat ve onarım sağlama konusunda da yetersiz kalıyor. Kuzeydoğu Suriye'de IŞİD üyesi olduğu iddia edilen birçok kişi gözaltında. Ancak IŞİD'in bölgesel yenilgisinden beş yıl sonra, özerk yetkililer ve uluslararası toplum, suçlu olduğu iddia edilen kişilerden uluslararası hukuk kapsamındaki çeşitli suçlardan ötürü hâlâ hesap sormadı.

Özerk yönetimlerdeki üst düzey yetkililer, Halk Savunma Mahkemelerinin odak noktasının, SDG veya Suriye hükümeti güçlerine karşı savaşan IŞİD üyeleri hakkındaki davalar olduğunu söyledi. Kuzeydoğu Suriye'de gözaltına alınan kişilerin hiçbiri, savaş suçları, insanlığa karşı suçlar veya soykırım gibi uluslararası hukuk suçlarından dolayı soruşturulmadı veya yargılanmadı. Daha ziyade, soruşturmalar çoğunlukla geniş ifadelerle yazılan "terörizm" suçlarından kaynaklanıyor. IŞİD tarafından işlenen birçok ciddi suç, özellikle de cinsel kölelik ve toplumsal cinsiyete dayalı diğer suçlar gibi çatışmalarla daha az doğrudan bağlantısı olduğu düşünülen suçlar hiç soruşturulmadı. IŞİD suçlarının mağdurları ve hayatta kalanlar çok az bilgi alıyordu ve duruşmalara katılma fırsatları sınırlıydı. Özgür Ezidi Vakfı yöneticisi Pari İbrahim durumu şöyle özetledi: "Kuzeydoğu Suriye'deki IŞİD faileri, büyük ölçüde uluslararası toplumun sorumluluktan kaçınması nedeniyle, fiilen işlemiş olabilecekleri suçlardan sorumlu tutulmuyor ve yerel makamlar çok sayıda karmaşık hukuki davayı gerektiği gibi yürütecek kapasite ve kaynaklara sahip değil".

ATILMASI GEREKEN ADIMLAR

IŞİD'in bölgesel yenilgisinden neredeyse beş yıl sonra, özerk yetkililer ve ABD liderliğindeki koalisyon, kuzeydoğu Suriye'deki gözaltı sisteminde tutulanları, IŞİD suçlarından sağ kurtulanları (buna Suriye'de tutulanlar da dahil) ve bölgede yaşayan yüz binlerce hayatta kalan insanı koruma konusunda hâlâ başarısız. Bu başarısızlığın telafisi için acilen harekete geçmeleri gerekiyor.

SDG ve ona bağlı güçler, toplu ölümlerin yanı sıra şiddetli acı ve ıstıraplara yol açan insanlık dışı koşulların ele alınması da dahil olmak üzere, kontrolleri altındaki gözaltı merkezlerindeki her türlü işkence ve diğer türde kötü

muameleye derhal son vermelidir. ABD hükümeti ve ABD liderliğindeki koalisyonun diğer üyeleri, bu ve diğer ihlallere son vermek için ellerinden geleni yapmalıdır.

ABD hükümeti, insanların SDG'nin gözetimine alınmasını durdurarak ve Iraklı erkeklerin kuzeydoğu Suriye'den Irak'a naklinin yanı sıra Suudi erkeklerin muhtemelen işkence ve infaza maruz kalma olasılıklarının yüksek olduğu Suudi Arabistan'a naklini sona erdirerek uluslararası hukukun geri göndermeme ilkesine bağlı kalmalıdır.

Bu acil adımları attıktan sonra, özerk yetkililer, ABD hükümeti ve diğer koalisyon üyelerinin, kuzeydoğu Suriye'deki gözaltı sistemini uluslararası hukuka uygun hale getirmek için kapsamlı bir strateji geliştirmesi gerekiyor.

Son olarak, BM Genel Sekreteri liderliğindeki Birleşmiş Milletler, uluslararası hukuka göre bir suç işlediğinden veya uluslararası insan hakları hukukuna uygun iç hukuka göre ciddi bir suç işlediğinden şüphelenilmeyen kişilerin tamamının serbest bırakılması için bir tarama süreci başlatmak üzere ABD liderliğindeki koalisyon ve özerk yetkililerle birlikte çalışmalıdır. Hızla tarama sürecine tabi olması ve serbest bırakılması gerekenlere, IŞİD'le yapılan son çatışmalardan önce El Hol kampında bulunan binlerce kişi, hayatta kalan Ezidiler ve IŞİD suçlarının diğer mağdurları da dahil olmak üzere, gözaltına alınmalarının hiçbir gerekçesi olmayan birçok kişi dahildir. BM aynı zamanda IŞİD tarafından işlenen katliam suçlarında hesap verebilirliğini sağlayacak adli çözümleri de tespit edip oluşturmalıdır.

TAVSİYELER

KUZAY VE DOĞU SURİYE BÖLGESİ ÖZERK YETKİLİLERİNE:

GÖZALTI MERKEZLERİ VE KAMPLARI

- Gözaltı merkezlerinde zorla kaybetme, keyfi alıkoyma ve gözaltı, işkence ve diğer türde kötü muameleye son verilmeli ve toplu ölümlerin yanı sıra şiddetli acı ve ıstıraplara yol açan insanlık dışı koşullar ortadan kaldırılmalıdır. Suriye Demokratik Güçleri'nin (SDG) ve diğer güvenlik güçlerinin tüm üyelerine, bu tür ihlallerin cezai soruşturma ve kovuşturma da dahil olmak üzere hesap verebilirlik gerektireceği açıkça belirtmelidir;
- Tüm işkence veya diğer türde kötü muamele fiillerine, uluslararası hukuk kapsamındaki diğer tüm suçlara ve diğer tüm ciddi insan hakları ihlallerine ilişkin hızlı, kapsamlı, bağımsız ve tarafsız soruşturmalar yürütülmelidir. Sorumluların gözaltı sistemi içindeki görevlerinden uzaklaştırılması ve yeterli kanıtın mevcut olması durumunda kovuşturulması sağlanmalıdır;
- Gerektiğinde uluslararası destekle, uluslararası insancıl hukuk ihlallerine veya ciddi insan hakları ihlalleri ve suistimallerine maruz bırakılan tüm kişilere, tazmin, tazminat, rehabilitasyon, tatmin ve tekrarlanmama güvencesini de içeren etkili bir çözüm yolu ve yeterli onarım sağlanmalıdır;
- Koruma yetkisine sahip insan hakları örgütleri ve insani yardım aktörlerinin yanı sıra BM Güvenlik Konseyi, BM Genel Kurulu, BM İnsan Hakları Konseyi ve diğer BM kuruluşlarıyla bağlantılı yetkililer ve uzmanlar da dahil olmak üzere bağımsız uluslararası gözlemcilerin ve mekanizmaların, El Hol kampının ek binasındaki kişiler dahil, özgürlüklerinden yoksun bırakılan tüm kişilere sınırsız erişimi sağlanmalı ve kapalı görüşmeler yapmalarına ve tüm gözaltı merkezlerine habersiz inceleme ziyaretlerinde bulunmalarına izin verilmelidir;
- Tüm kişilerin, bağımsız uluslararası gözlemciler ve mekanizmalarla görüşmelerinin bir sonucu olarak korkutma, intikam veya misilleme eylemlerinden korunması sağlanmalıdır;
- Gerektiğinde uluslararası destek talep eden gözaltındaki kişiler için, diğer sorumlulukların yanı sıra 1) Gözaltındaki tüm kişilerin akıbeti, nerede tutulduğu ve hukuki durumu hakkında aileleri bilgilendirmek ve tüm bekleyen taleplere yanıt vermek; 2) Ailelere, gözaltında ölenlerin akıbeti hakkında bilgi vermek ve yakınlarının cenazelerini alma fırsatı sağlamak sorumlu bir merci kurulmalı veya güçlendirilmelidir;
- Etkilenen kişilerle istişarede bulunularak IŞİD mağdurları için adalet, hakikat ve onarımı teşvik edecek tedbirleri değerlendirmek üzere uluslararası destek ve uzmanlık talep edilmelidir. Gözaltı merkezlerinden ve kamplardan dönen kişilerin yeniden entegrasyonunu sağlamak için çalışan ve yerelden yönetilen kuruluşların çalışmaları kolaylaştırılmalıdır;

- Uluslararası hukuk suçları veya uluslararası insan hakları hukukuna uygun iç hukuk kapsamında ciddi suç işlediklerine dair yeterli kanıt bulunmadığını saptayan kapsamlı bir tarama süreci sonucunda, terörizmle bağlantılı suçlar veya Halk Savunma Mahkemelerinde kovuşturulan diğer suçlarla suçlanan veya mahkum edilen tüm kişiler için geçerli geniş bir af uygulaması değerlendirilmelidir;
- Özerk yetkililer tarafından yargılanmış ve kuzeydoğu Suriye'de cezalarını çekmiş olan az sayıdaki Iraklı erkek serbest bırakılmalıdır.

KADINLAR

- El Hol ve Roj kampları arasındaki düzenli nakil sürecinin bir parçası olarak, yabancı uyruklu kadınları ve çocuklarını gözaltı kamplarından, bazı durumlarda haftalarca veya aylarca süreyle gözaltı merkezlerine nakletmeye yönelik mevcut uygulamaya son verilmelidir;
- Yabancı uyruklu kadınların, cep telefonu bulundurmamak gibi, uluslararası insan hakları hukuku veya standartları uyarınca tanımlı bir suç teşkil etmeyen kabahat iddiaları nedeniyle gözaltı kamplarından gözaltı merkezlerine nakline son verilmelidir;
- Gözaltı merkezlerine nakledilen kadınların, çocuğun yüksek yararının öncelikli olarak dikkate alındığı bir değerlendirme sonucunda çocuklarını da yanlarında getirebilmeleri sağlanmalıdır;
- Bir kadının ya da başka bir bakım verenin gözaltına alınması durumunda, yanlarında getirmediği çocukları için gerekli düzenlemeleri yapmaları için yeterli zamana sahip olmaları ve desteklenmeleri, kamplarda kalan çocukların kamp dışındaki aile üyelerine teslim edilebilmesi ve kadınların gözaltında tutuldukları süre boyunca bilgilendirilmesi ve çocuklarının esenliğine ilişkin tüm kararlara katılabilmesi sağlanmalıdır;
- Kamplarda alıkonulan tüm kadınların; ebeveynlerinin veya bakımlarını üstlenen kişilerin katılması çocuğun yüksek yararına olduğu sürece, kamp dışındaki tıbbi randevular da dahil olmak üzere çocuklarıyla birlikte tüm tıbbi randevulara katılabilmeleri sağlanmalıdır;
- Gözaltı kampları ve merkezlerindeki kadınların, gözaltı merkezlerindeki aile üyeleri hakkında bilgi alabilmeleri ve onlarla düzenli olarak iletişim kurabilmeleri sağlanmalıdır;
- Kamplardaki kadınları, kız çocukları ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet riskiyle karşı karşıya olan diğer kişileri korumaya yönelik kapsamlı bir plan oluşturmak ve uygulamak üzere toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele konusunda uzmanlığa sahip insani yardım yetkilileriyle birlikte çalışılmalı ve mümkün olduğu durumlarda, uluslararası hukuk veya uluslararası insan hakları hukukuna uygun iç hukuk uyarınca ciddi suçlar işlememiş olan risk altındaki kişilerin kamptan serbest bırakılması hızlandırılmalıdır. Gözaltı kamplarındaki toplumsal cinsiyete dayalı şiddete ilişkin tüm güvenilir ihbarlarla ilgilenilmesi, hayatta kalanların haklarının korunması ve hayatta kalanları merkeze alan, insan haklarına uygun süreçlerde faillerden hesap sorulması sağlanmalıdır.

ÇOCUKLAR

- Gözaltı merkezlerindeki tüm çocuklar, mümkünse ve onların yararına olduğunda acilen ailelerine verilmelidir. Bu acil seçeneğe sahip olmayan çocuklar için, hakları ve ihtiyaçları doğrultusunda alternatif bakım veya bağımsız yaşam için uygun tesislerin kurulması amacıyla sivil çocuk koruma aktörlerinden destek istenmelidir. Çocuk yaşta gözaltına alınan genç yetişkinler de serbest bırakılmalıdır. Ek olarak:
  - Bu gruptaki çocuklar veya çocuk yaşta gözaltına alınan genç yetişkinlerin durumunda veya gelecekteki benzeri vakalarda, bu kişilerin IŞİD ile bağlantılıyken ciddi suçlar işlediğinden şüpheleniliyorsa, yalnızca istisnai durumlarda, uluslararası hukuk veya uluslararası insan hakları hukukuna uygun iç hukuk uyarınca şiddet içeren suçlar için haklarında çocuk adaleti sistemi dahilinde, yasalarla belirlenen hukuki süreç, adil yargılama ve çocuk adaleti standartlarına uygun bir kovuşturma başlatılması planlanmalıdır. Çocuklar asla silahlı bir grup veya güçle ilişkilendirilmeleri nedeniyle yargılanmamalıdır. Silahlı gruplarla bağlantılı çocuklara öncelikle insan hakları ihlallerinin mağdurları olarak muamele edilmesi ve onların çıkarlarına birincil öncelik verilerek değerlendirilmesi sağlanmalıdır;

- Bu tür bir kovuşturma başlatılıp başlatılmayacağına karar verilirken, bu kişilerin halihazırdaki tutukluluk süresi ve bölge yasalarına göre 18 yaşın altında işlenen bir suç için azami hapis cezasının yedi yıl olduğu gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır;
  - Çocukken gözaltına alınan kişilerin hiçbirinin şimdi veya gelecekte Halk Savunma Mahkemelerinde yargılanmaması sağlanmalıdır; ve
  - Kovuşturma yürütülen sınırlı vakalarda, onarıcı adalet ve uzlaşma mekanizmaları da dahil olmak üzere adli işlemlere alternatiflerin yanı sıra tutukluluğa yönelik toplum temelli ve tutukluluk dışı alternatifler de değerlendirilmelidir. Cezai sorumluluk yaptırımlarının uygulanması halinde, cezalandırma seçenekleri çocuğun rehabilitasyonunu ve yeniden entegrasyonunu desteklemeli ve gözaltı yalnızca son çare olarak ve uygun olan en kısa süre için kullanılmalıdır.
- Çocuk yaşta gözaltına alınarak Panorama gözaltı merkezinde tutulan ve daha sonra serbest bırakılan tüberkülozlu kişiler tarama sürecine alınmalı ve tedavi edilmelidir;
  - Çocukların tutulduğu gözaltı merkezlerine ilgili çocuk koruma aktörlerinin eksiksiz erişimi sağlanmalı ve ihtiyaçlarını değerlendirmek ve kalıcı çözümler bulmak için çocuklarla düzenli, özgür ve özel olarak etkileşim kurmalarına olanak tanınmalıdır;
  - Yabancı uyruklu erkek çocukların gözaltı kamplarından uzaklaştırılması ve gençlik “rehabilitasyon” merkezleri gibi çeşitli gözaltı merkezlerine nakledilmeleri derhal durdurulmalıdır. Kamplardaki yabancı uyruklu erkek çocuklara yönelik mevcut aileden ayırma politikasının yerine, aile içinde veya kamptaki diğer kişilerce uygulanan şiddet ve sömürüye maruz kalan tüm çocuklara yönelik bakım ve koruma prosedürleri ve hizmetlerini geliştirmek üzere insani yardım kuruluşlarını da içeren çocuk koruma aktörlerinden destek talep edilmelidir;
  - Erkek çocuklar ve çocuk yaşta gözaltına alınan genç erkeklerin kamplardan ayrılmasının ve uzaklaştırılmasının onların çıkarına olup olmadığını değerlendirmek üzere uluslararası destek alınarak bağımsız bir inceleme süreci oluşturulmalıdır. Uzaklaştırma işleminin kamplardaki aileleri için de geçerli olmak üzere uluslararası standartları ihlal ettiği tespit edilirse erkek çocuklar ve genç erkekler serbest bırakılmalıdır;
  - Çocukların El Hol ve Roj gözaltı kamplarından gençlik “rehabilitasyon” merkezleri gibi çeşitli gözaltı merkezlerine nakil süreci belgelenmeli ve aile üyelerine çocukların akıbeti ve nerede olduğu hakkında bilgi verilmelidir;
  - Halen gençlik “rehabilitasyon” merkezleri gibi çeşitli gözaltı merkezinde tutulan çocuklar ve genç yetişkinler çocuk olarak tanımlanmalı ve belgelenmelidir. Aile üyelerine bu çocukların ve genç yetişkinlerin nerede olduğu konusunda bilgi verilmelidir. Çocukların ve çocuk yaşta gözaltına alınan genç yetişkinlerin tutulduğu merkezlerin sayısı ve yerleri ilgili çocuk koruma aktörlerine bildirilmelidir;
  - Güvenlik güçlerinin idaresindeki tüm gözaltı merkezlerinde, düzenli telefon erişimi de dahil olmak üzere çocuklar ve aileleri arasındaki iletişim kolaylaştırılmalıdır;
  - Halihazırda yetişkin gözaltı merkezlerinde tutulan tüm erkek çocuklar veya çocuk yaşta gözaltına alınan genç erkekler, aynı ailenin üyesi olmadıkları veya bunun yapılmamasının çocuğun yüksek yararına olduğu düşünülmeyen sürece, yetişkinlerden ayrı tutulmalıdır;
  - 18 yaşını dolduran erkek çocukların yetişkinlere yönelik gözaltı merkezlerine nakli durdurulmalıdır;
  - SDG ve bağlı güvenlik güçlerinin devam eden askeri operasyonlar sırasında karşılaştığı çocukların, uluslararası destek ve çocuk koruma aktörlerinin desteğiyle, çocuk adaletinden sorumlu yetkililere veya çocuk dostu prosedürler konusunda eğitim almış başka bir sivil yetkiliye nakledilmesi ve çocukların güvenlik güçlerinin gözetiminde kaldığı sürenin mümkün olan en kısa süreye indirilmesi sağlanmalıdır;
  - Asgari cezai sorumluluk yaşı 10'dan en az 14'e çıkarılmalıdır.

ABD HÜKÜMETİNE VE ABD LİDERLİĞİNDEKİ KOALİSYONUN DİĞER ÜYE DEVLETLERİNE:

- Cenevre Sözleşmelerinin Ortak 1. Maddesindeki pozitif ve negatif yükümlülüklerin daha fazla ihlal edilmesine son verilmeli ve özerk yetkililer tarafından süregelen uluslararası insancıl hukuk ihlallerini durdurmak ve gelecekteki ihlalleri önlemek için tüm nüfuz ve araçlar kullanılmalıdır;
- Yaşam hakkı, işkence veya diğer türde kötü muameleye maruz kalmama hakkı ve geri göndermeme ilkesi de dahil olmak üzere her türlü ciddi insan hakları ihlaline son verilmeli, daha önceden geri göndermeme ilkesini ihlal etmek suretiyle nakledilen kişilere etkili çözümler ve yeterli onarım sağlanmalı ve bu şekilde nakledilen herkesin akıbeti takip edilmelidir;
- Özerk yetkililer, bu kişilerin işkenceye veya türde diğer kötü muameleye, yaşamdan keyfi olarak yoksun bırakmaya veya diğer ciddi insan hakları ihlallerine maruz kalma riski altında olmadığını gösterene kadar erkek, kadın ve çocukların ABD liderliğindeki koalisyonun kontrolündeki askeri üslerde tutuklanıp sorgulanmalarının ardından SDG ve diğer bağlı güvenlik güçlerinin gözetimine verilmesi sonlandırılmalıdır;
- Bu tür bir işbirliğinin uluslararası insancıl hukuk veya uluslararası insan hakları hukuku ihlalleri işlemek, bu ihlallerin işlenmesini kolaylaştırmak veya ihlal riskini artırmak için kullanılması ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda, SDG ve ona bağlı güvenlik güçleriyle her türlü işbirliği derhal sonlandırılmalıdır. Özellikle, özerk yetkililer bu raporda belgelenen ihlallerle mücadele edene kadar, IŞİD ile bağlantılı olduğu düşünülen kişilerin gözaltına alınmasına ve alıkonulmasına yol açan SDG ve ona bağlı güçlerle ortak operasyonlara son verilmelidir. Özerk yetkililerin ihlallerle mücadele edip etmediğini değerlendirmek için açık ve şeffaf kriterler oluşturulmalı ve işbirliğini yeniden başlatmadan önce kaydedilen ilerlemenin kamuya raporlanması sağlanmalıdır;
- Özerk yetkililere, gözaltındaki kişileri işkence veya diğer türde kötü muameleye, zorla kaybetmeye, keyfi gözaltılara, toplu ölümlere yol açan insanlık dışı koşullara ve uluslararası insancıl hukuk ve uluslararası insan hakları hukukunun diğer ciddi ihlallerine maruz bırakmayı durdurmaları yönünde baskı yapmak üzere tüm etki gücü kullanılmalıdır;
- Yabancı ergen erkek çocukların ailelerinden, özellikle de kamplardaki annelerinden, örnek uygulamalara ve uluslararası standartlara uygun ve şeffaf yasal prosedürlerin bulunmaması nedeniyle zorla ve keyfi olarak ayrılması ve uzaklaştırılması konusundaki endişeler kamuya açık bir şekilde dile getirilmelidir. Erkek çocuklar ve çocuk yaşta gözaltına alınan genç erkeklerin kamplardan ayrılmasının ve uzaklaştırılmasının çıkarlarına uygun olup olmadığını değerlendirmek üzere bağımsız bir inceleme süreci oluşturulması desteklenmelidir. Bu süreçler tamamlanıncaya kadar gençlik "rehabilitasyon" merkezlerine her türlü destek durdurulmalıdır;
- Çocukların güvenlik güçlerinin nezaretinde kaldıkları süreyi en aza indirmek için, SDG ve ona bağlı güvenlik güçleriyle ortak operasyonlarda gözaltına alınan çocuklar, çocuk adaletinden sorumlu merciye veya çocuk dostu prosedürler konusunda eğitilmiş başka bir sivil yetkiliye en kısa sürede nakledilmelidir;
- Kuzeydoğu Suriye'den kendi ülkelerine nakledilen tüm Iraklı ve Suudi tutukluların ve ayrıca geri gönderme yasağının ihlal edilmiş olabileceği devletlere nakledilen diğer ülke uyruklu kişilerin akıbetini izlemek için derhal etkili bir mekanizma oluşturulmalıdır;
- Suriye'nin kuzeydoğusundan Irak'a nakledilen tüm erkek tutukluların Irak'ta takibini sağlamak için Suriye/Irak Nezdinde Geri Gönderilen Üçüncü Ülke Uyruklu Kişilere Birleşmiş Milletler Desteğine İlişkin BM Küresel Çerçevesi ile koordinasyon sağlanmalıdır;
- Irak yetkililerine, kuzeydoğu Suriye'den Irak'a nakledilen tüm Iraklı erkeklerin durumlarını değerlendirmeleri, Irak mahkemelerinin işkenceyle alınan "itiraflar" temelinde vermiş olabileceği cezaları bozmaları ve kuzeydoğu Suriye'den Irak'a nakledilen tüm Iraklıların adil yargılanma hakkına erişebilmelerini ve ölüm cezasıyla karşı karşıya kalmamalarını sağlamaları yönünde baskı yapılmalıdır;

- Kuzeydoğu Suriye'de IŞİD ile bağlantılı olduğu düşüncesiyle gözaltı kampları ve merkezlerinde tutulan kişilerin durumunu denetlemek ve aşağıda özetlendiği şekliyle BM El Hol Görev Gücü liderliğindeki stratejinin geliştirilmesi ve uygulanmasını izlemekle görevli üst düzey bir koordinatörün atanması hızlandırılmalı ve atama işlemi sonuçlandırılmalıdır. Koordinatörün görev tanımının insan haklarına bağlılığın yanı sıra toplumsal cinsiyet ve çocuk hakları odaklı bakış açısını yansıttığından emin olunmalıdır;
- 2022'de gerçekleştirilen değerlendirme de dahil olmak üzere, ABD liderliğindeki koalisyon tarafından SDG'nin gözaltı merkezlerine ilişkin yürütülen her türlü değerlendirme kamuya açıklanmalıdır.

İNSAN TİCARETİNİ İZLEME VE MÜCADELE OFİSİ DAHİL ABD DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI'NA, EZİDİ ÇALIŞMA GRUBU'NA VE BM EL HOL GÖREV GÜCÜNE:

- Kuzeydoğu Suriye'deki gözaltı kampları ve merkezlerindeki insan ticareti mağdurlarının durumu hakkında izleme ve raporlama çalışmaları sürdürülmeli ve genişletilmelidir;
- Kuzeydoğu Suriye'deki gözaltı kamplarında ve merkezlerinde vatandaşları bulunan devletlerle ikili savunuculuk artırılmalı, bu devletlerin, uluslararası insan ticaretiyle mücadele ve insan hakları hukuku kapsamında, çocuk yaşta kuzeydoğu Suriye'ye getirilen genç yetişkinlerin yanı sıra potansiyel insan ticareti mağduru olan vatandaşlarını ve daimi sakinlerini tespit edip ülkelerine geri kabul edilmeleri konusundaki uluslararası yükümlülükleri vurgulanmalıdır. Devletlerin kuzeydoğu Suriye'deki vatandaşları ve daimi ikamet edenler arasındaki potansiyel insan ticareti mağdurlarını proaktif bir şekilde nasıl tespit edebilecekleri konusunda tavsiyelerde bulunulmalıdır;
- Kuzeydoğu Suriye'de kurulan herhangi bir tarama mekanizmasının veya adli sürecin, insan ticaretiyle mücadele ve mağdurların hayatta kalanlar olarak haklarını güvence altına alma konusunda küresel örnek uygulamaları içermesi sağlanmalıdır;
- Kuzeydoğu Suriye'de çalışan özerk yetkililere ve/veya insani yardım kuruluşlarına, insan ticaretiyle mücadele edilmesi ve mağdurların ve hayatta kalanların haklarının güvence altına alınmasına ilişkin uluslararası standartlar hakkında eğitim verilmelidir.

ÖZERK YETKİLİLERİN YANI SIRA ABD HÜKÜMETİ, BİRLEŞİK KRALLIK HÜKÜMETİ VE ABD LİDERLİĞİNDEKİ KOALİSYONUN DİĞER ÜYE DEVLETLERİNE:

İlgili BM kurumlarıyla koordinasyon içinde, kuzeydoğu Suriye'deki gözaltı merkezleri ve kamplarında IŞİD'le bağlantısı olduğu düşünülen kişilere karşı işlenen uluslararası hukuk suçları ve diğer ciddi insan hakları ihlallerini ele almak için kapsamlı bir strateji geliştirilmeli ve uygulanmalıdır. Bu strateji en azından aşağıdaki unsurları içermelidir:

- BM Genel Sekreteri'nden insan haklarıyla uyumlu bir tarama süreci oluşturması talep edilmeli ve BM Genel Sekreteri bu hususta desteklenmelidir (daha fazla ayrıntı için aşağıdaki BM'ye yönelik tavsiyelere bakınız);
- İlk incelemeden sonra hâlâ tutuklu olan herkesin belirli bir kamp veya merkezde mevcut olarak kaydedilmesi, bir avukata ve tıbbi bakıma erişebilmeleri, bilindik gözaltı yerlerinde tutulmaları ve aileleri tarafından düzenli olarak ziyaret edilebilmelerine izin verilmesi sağlanmalıdır;
- Uluslararası insan hakları hukuku ve uluslararası insancıl hukuk ihlallerini izlemek amacıyla tüm gözaltı yerlerine habersiz, bağımsız denetim ziyaretleri de dahil olmak üzere, IŞİD ile bağlantılı olduğu düşünülen ve özerk yetkililerin gözetiminde olan tüm tutuklular için etkili bir izleme sistemi oluşturulmalı ve gerektiğinde yönlendirmelerde bulunulmalıdır. Örneğin, çocukların yeterli düzenleme yapılmadan geride bırakıldığı durumlarda, bu tür yönlendirmeler kamp dışında çalışan koruma kuruluşları tarafından yapılabilir;
- Gözaltı sisteminde tutulan herkesin aile üyeleri, diğer yakınları ve avukatlarla iletişim kurabilmesi ve onlar tarafından ziyaret edilebilmesi sağlanmalıdır;

- Herhangi bir kişinin, bireyselleştirilmiş bir değerlendirme temelinde, geri göndermeme ilkesinin ihlali de dahil olmak üzere, ciddi insan hakları ihlalleriyle karşı karşıya kalabileceği Suriye'nin herhangi bir yerine veya menşe ülkesi de dahil olmak üzere başka bir ülkeye nakli durdurulmalıdır;
- Iraklı ve Suudi erkeklerin, işkence veya diğer türde kötü muameleye, yaşamından keyfi olarak yoksun bırakılmaya veya diğer ciddi insan hakları ihlallerine maruz kalma riskiyle karşı karşıya olduklarını düşünmek için hiçbir neden kalmayınca kadar, kendi ülkelerine nakledilmeleri durdurulmalıdır. Aşağıda açıklanan BM haritalama süreciyle belirlenen adli çözümler aracılığıyla bu kişilerin yargılanmasına yönelik seçenekler eş zamanlı olarak araştırılmalı ve desteklenmelidir;
- Devam eden askeri operasyonlar sırasında karşılaşılan çocukların teslimine ilişkin sistem ve prosedürleri rsmileştirmek ve standartlaştırmak için UNICEF ile bir devir teslim protokolü geliştirilmelidir;
- İlgili BM kuruluşları ve etkilenen kişilerle istişarede bulunarak, Suriye hükümetinin veya silahlı grupların kontrolü altındaki bölgelerde kendi menşe bölgelerine dönemeyen Suriyeli nüfusun keyfi gözaltından serbest bırakılması için insan haklarına uygun bir çözüm belirlenmelidir;
- İlgili BM kurumlarıyla ve etkilenen kişilerle istişarede bulunarak, gözaltı kamplarında ve merkezlerinde ağır insan hakları ihlallerine maruz kalma riski olmadan menşe ülkelerine güvenli bir şekilde dönemeyen yabancı uyrukluların keyfi gözaltından serbest bırakılmasına yönelik insan haklarına uygun bir çözüm belirlenmelidir. Bu, kuzeydoğu Suriye'ye veya üçüncü ülkelere yerleştirme seçeneklerini içermelidir;
- İlgili BM kurumlarıyla ve etkilenen kişilerle istişarede bulunarak, tarama süreci sırasında serbest bırakılacağı tespit edilen insan ticareti mağdurlarının, kendi bölgelerine veya menşe ülkelerine dönememeleri halinde veya geri dönmelerinin mümkün olacağı zamana dek, Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Palermo Protokolü uyarınca mümkün olan en kısa sürede geçici veya kalıcı olarak Suriye'nin kuzeydoğusundaki bölgelerde kalmalarına izin verecek tedbirlerin alınması değerlendirilmelidir;
- IŞİD tarafından kaçırılan ve halen gözaltı sisteminde tutulan Ezidilerin ve diğer azınlık topluluklarına mensup kişilerin tespit edilmesine yönelik standart bir çalışma prosedürü geliştirilmelidir. Kişilerin tespit edilerek kendi istekleri dışında kamplardan uzaklaştırılmamasına ve çocuklarından ayrılma riskiyle karşı karşıya kalmamasına özellikle dikkat edilmelidir.

BM GENEL SEKRETERLİĞİ'NE

- Kuzeydoğu Suriye'deki gözaltı krizine çözüm bulmak amacıyla BM kuruluşları ve diğer ilgili aktörlerin uluslararası girişimlerine acilen öncülük edilmelidir. Diğer önceliklerin yanı sıra, BM Genel Sekreteri, aşağıdaki amaçlarla, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve BM Terörizme Karşı Mücadele Ofisi' ile birlikte çözümleri belirlemek ve lobi ve savunuculuk faaliyetleri yürütmek için BM El Hol Görev Gücü'nü yeniden canlandırmalı ve denetlemelidir:
  - Kuzeydoğu Suriye'deki gözaltı sisteminin, çocuk hakları ve toplumsal cinsiyet adaleti krizi de dahil olmak üzere bir insan hakları krizi olduğunun kabul edilmesi. Kuzeydoğu Suriye'nin dünya genelinde çocukların en büyük alıkonulma yeri haline geldiği, çok sayıda insan ticareti mağdurunun gözaltına alındığı ve gözaltı sistemindeki kişilerin işkence veya diğer türde kötü muameleye ve insanlık dışı koşullara maruz kaldığı endişelerinin kamuoyuna duyurulması;
  - Gözaltı kamplarında ve merkezlerinde insan haklarına uygun bir tarama süreci yürütülmesi yoluyla şunların gerçekleştirilmesi:
    - 1) Herhangi bir suçlama veya yargılama olmaksızın tutuklu bulunan kişilerin hangilerinin, uluslararası hukuk veya uluslararası insan hakların hukukuna uygun iç hukuk uyarınca ağır suçlardan ötürü soruşturulması ve kovuşturulması gerektiğini ve ölüm cezasına başvurmadan adil yargılanma hakkına uygun olarak yargılanması gerektiğini belirlemek; ve
    - 2) Gözaltı kamplarında ve merkezlerinde keyfi olarak alıkonulan diğer tüm kişileri serbest bırakmak. Bu bağlamda, çocuklar, yaşlılar, ağır hastalar, insan ticaretine maruz kalma potansiyeli olan

kişiler ve ölüm veya ciddi zarara uğrama riskiyle karşı karşıya olan kişiler de dahil olmak üzere risk altındaki grupların serbest bırakılmasına öncelik verilmelidir. Devletler, serbest bırakılan vatandaşlarına konsolosluk erişimi ve sivil belgeler temin etmek üzere bu sürece katılmalıdır; ve

- IŞİD tarafından işlenen uluslararası hukuk suçlarında adalet, hakikat ve onarım sağlanmasının ve IŞİD'in katliam suçlarından sorumlu olanların yargılanmasının desteklenmesi. Bu amaçla yürütülecek bir haritalama süreci:
  - 1) Hayatta kalanların hangi adalet ve onarım çözümlerini istediğini anlamak için IŞİD'in Irak ve Suriye'de işlediği suçların mağdurlarının ihtiyaç değerlendirmesini dahil etmelidir. Bu daha geniş değerlendirme, hayatta kalan gruplar, sivil toplum örgütleri ve diğer aktörler tarafından halihazırda yürütülen araştırmaları içermelidir;
  - 2) IŞİD ile bağlantılı olduğu iddia edilen uluslararası hukuk kapsamındaki suç faillerinin, yerel veya uluslararası mekanizmalar aracılığıyla adil yargılamalarla adalet önüne çıkarılabileceği mevcut adalet mimarisinin gözden geçirmeli ve mevcut mahkemelerde adil bir şekilde yargılanamayan diğer kişiler için hukuki bir çözüm geliştirmeli ; ve
  - 3) Yargı yetkileri arasında adalet mimarisini ve işbirliğini güçlendirmek için eksiklik ve fırsatları belirlemeli ve kuzeydoğu Suriye'de işlenen uluslararası hukuk suçlarının uluslararası standartlara uygun olarak kovuşturulması için uluslararası bir mekanizmaya yönelik seçenekleri araştırmalıdır. Bu aynı zamanda yargılamalar için kanıtların ve diğer ilgili bilgilerin paylaşımını kolaylaştıracak süreçlerin oluşturulmasını da içerebilir.
- Özerk yetkililer ve ABD liderliğindeki koalisyon, etkilenen kişilerle istişarede bulunarak:
  - 1) Suriye hükümetinin veya diğer silahlı grupların kontrolü altındaki bölgelerden kendi menşe bölgelerine dönemeyen Suriyeli nüfus için; ve
  - 2) Ağır insan hakları ihlallerine maruz kalma riski olmadan menşe ülkelerine güvenli bir şekilde dönemeyen, gözaltı kamplarında ve merkezlerinde kalan yabancı uyruklu nüfusun keyfi gözaltından serbest bırakılması için insan haklarına uygun bir çözüm belirlemelidir. Bu, kuzeydoğu Suriye'ye veya üçüncü ülkelere yerleştirme seçeneklerini içermelidir. Kuzeydoğu Suriye'de kalmak isteyen Suriyeli veya yabancı uyruklu insan ticareti mağdurlarının, uzman insani yardım kuruluşlarının desteğiyle bunu yapabilmelerine özel önem verilmelidir.
- Suriye Arap Cumhuriyeti Araştırma Komisyonu (Suriye Araştırma Komisyonu), Suriye Arap Cumhuriyeti Hakkında Uluslararası, Tarafsız ve Bağımsız Mekanizma (IIIM); Kayıp Kişilerin Araştırılmasına Dair Bağımsız Kuruluş ve DEAŞ/IŞİD Tarafından İşlenen Suçlarda Hesap Verilebilirliği Güçlendirmeye Yönelik BM Soruşturma Ekibi (UNITAD) dahil olmak üzere Suriye ve IŞİD suçları için oluşturulan farklı uluslararası mekanizmalar arasında koordinasyon ve işbirliği teşvik edilmelidir;
- Suriye için Genel Sekreter Özel Temsilcisi, Çatışmalarda Cinsel Şiddete İlişkin Genel Sekreter Özel Temsilcisi, Çocuklar ve Silahlı Çatışmalardan Sorumlu Genel Sekreter Özel Temsilcisi, Terörle Mücadele Bağlamında Temel Özgürlüklerin ve İnsan Haklarının Geliştirilmesi ve Korunmasına Dair Özel Raportör ve İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine Dair Özel Raportör ile yakın ilişkiler kurulması sağlanmalıdır.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İNSAN HAKLARI KONSEYİ'NE:

- Suriye Arap Cumhuriyeti Hakkında BM Bağımsız Uluslararası Araştırma Komisyonu'ndan, kuzeydoğu Suriye'deki gözaltı kampları ve merkezlerindeki hukuka aykırı öldürmeler, işkence veya diğer türde kötü muamele vakaları, erkek çocukların hukuka aykırı olarak gözaltı merkezlerine nakledilmesi ve uluslararası insan hakları hukuku ve uluslararası insancıl hukuka yönelik diğer ihlaller dahil olmak üzere mevcut durum

hakkında devam eden soruşturma ve raporlarını geliştirmesi talep edilmeli ve bölgede devam eden izleme ve raporlamada insan ticareti mağdurlarının insan haklarına odaklanılmalıdır;

- İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine Dair Özel Raportör'den, kuzeydoğu Suriye'deki gözaltı ve yargı sistemindeki insan ticareti mağdurlarının hakları konusunda İnsan Hakları Konseyi'ne bir rapor sunması talep edilmelidir.

BM SEKRETERLİĞİ VE BM FONLARI, KURULUŞLARI VE PROGRAMLARI DAHİL DİĞER BM KURUMLARINA:

Çocuklar ve kadınlarla ilgili uzmanlığa sahip olanlar da dahil olmak üzere, insan hakları veya koruma yetkisine sahip kuruluşlar:

- Uluslararası insan hakları hukuku ve uluslararası insancıl hukuk ihlallerine ilişkin endişeler hakkında kapalı görüşmeler yapmak üzere, kuzeydoğu Suriye ve Irak'ta IŞİD ile bağlantısı olduğu düşünülen kişilerin tutulduğu tüm gözaltı yerlerine erişim talep etmelidir.

ÇATIŞMALARDA CİNSEL ŞİDDETE İLİŞKİN GENEL SEKRETER ÖZEL TEMSİLCİSİ:

- Özel ve kamuya açık savunuculuk çalışmalarında, kuzeydoğu Suriye'deki gözaltı kamplarında ve merkezlerinde tutulan, zorla evlendirme, cinsel kölelik veya çatışmayla bağlantılı diğer cinsel şiddet türleri amacıyla insan ticaretine maruz bırakılmış olabilecek kişilerin durumuna özellikle dikkat çekmeli;
- Özel ve kamuya açık savunuculuk çalışmalarında, kuzeydoğu Suriye'deki gözaltı kamplarında ve merkezlerinde hiçbir suçlama veya yargılama olmaksızın alıkonulan kişilerle ilgili olarak, çatışmalarla bağlantılı cinsel şiddetten hayatta kalanlar için adaletin sağlanması konusunda süregelen ihtiyaçtan söz etmeli;
- Hukukun Üstünlüğü ve Çatışmalarda Cinsel Şiddet Uzman Gruplarının ve ABD liderliğindeki koalisyonun, özerk yetkililerin ve diğer BM kuruluşlarının gözaltı ve yargı sistemindeki insan ticareti mağdurlarının haklarını güvence altına almaya yönelik planlarını ve girişimlerini desteklemek için teknik uzmanlık sağlamalıdır.

UNICEF ŞUNLARI YAPMALIDIR:

- Çocuklar için ilk savunma hattı olarak koruyucu mekanizmalar oluşturmak amacıyla, aile içinde veya diğer gözaltı kampı sakinlerince uygulanan şiddete ve sömürüye maruz kalan tüm çocuklara yönelik bakım ve koruma prosedürleri ve hizmetlerini geliştirmek için insani yardım kuruluşları ve yetkili makamlar da dahil olmak üzere çocuk koruma aktörleriyle birlikte çalışmalıdır. Geliştirilen politika ve uygulamalar, yabancı uyruklu erkek çocukların kamplardan ayrılmasına yönelik mevcut politikanın yerini alarak, çocuğun yüksek yararı gözetilerek çocukların korunmasına odaklanılmalıdır;
- Çocukların alıkonulmaya devam ettiği tüm gözaltı yerlerine erişim talep etmeli ve izne tabi olarak tüm çocuklarla düzenli, özgür ve özel olarak iletişim kurmalıdır. Güvenli ve gönüllü geri dönüş veya kalıcı çözümler konusunda bilgi vermek üzere, halen gözaltında tutulan çocuklara yönelik bireysel dosyalar oluşturmak için yetkili makamlar ve insani yardım aktörleriyle birlikte çalışmalı;
- Bireysel değerlendirmelere dayalı olarak tüm çocuklar için gözaltından çıkış yolları geliştirmek ve çocuk haklarına saygılı bakım ve yeniden entegrasyon alternatiflerini araştırmak üzere tüm çocuk koruma aktörleriyle işbirliği yapmalı;
- Devam eden askeri operasyonlarda karşılaşılan çocukların, yeniden entegrasyon dahil ancak bununla sınırlı olmamak üzere uygun destek hizmetleri için yetkili makamlara hızlı bir şekilde nakledilmesi doğrultusunda

özerk yetkililer ve ABD liderliğindeki koalisyonla bir devir protokolü geliştirmelidir.

ÇOCUKLAR VE SİLAHLI ÇATIŞMALARDAN SORUMLU GENEL SEKRETER ÖZEL TEMSİLCİSİ:

- Kamplarda ve gözaltı merkezlerinde IŞİD ile bağlantısı olduğu düşünülen çocukların serbest bırakılması için özerk yetkililer nezdinde savunuculuk yapmalı;
- Gözaltı kamplarında ve merkezlerinde yabancı uyruklu çocukların bulunduğu ülkelerin yanı sıra, çocuk yaşta gözaltına alınan genç yetişkinlerin, onların yüksek çıkarlarına uygun olarak ülkelerine iade edilmesini savunmalı;
- Ülke İzleme ve Raporlama Görev Gücü tarafından bu ihlallere ilişkin yeterli ve doğrulanmış bilgi sağlandığı takdirde, Genel Sekreter'e, gözaltındaki çocuklara karşı gerçekleştirilen ağır ihlaller ile ilgili bir SDG listesinin hazırlanmasını tavsiye etmeyi değerlendirmelidir.

ÜLKE İZLEME VE RAPORLAMA GÖREV GÜCÜ ŞUNLARI YAPMALIDIR:

- Panorama gözaltı merkezinde insan kaçırma ve insani yardım erişimin engellenmesi de dahil olmak üzere, gözaltında tutulan çocuklara karşı gerçekleştirilen potansiyel ciddi ihlalleri izlemelidir.

UNOCT VE UNICEF ŞUNLARI YAPMALIDIR:

- BMMYK ortaklığında, Suriye/Irak Nezdinde Geri Gönderilen Üçüncü Ülke Uyruklu Kişilere Birleşmiş Milletler Desteğine İlişkin BM Küresel Çerçeve kapsamında, Suriye'nin kuzeydoğusundaki gözaltı merkezlerinden Irak'a nakledilen erkeklerin ve erkek çocukların bağımsız uluslararası gözlemciler tarafından ziyaret edilmesini sağlamalı ve işkence veya diğer türde kötü muamele vakalarını veya diğer ciddi insan hakları ihlallerini açığa çıkarmak için ABD hükümeti ve özerk yetkililerle işbirliği yapmalıdır.

FİNANSMAN SAĞLAYAN TARAFLARA:

- Kuzeydoğu Suriye'de IŞİD'in de dahil olduğu silahlı çatışmalardan etkilenen topluluklara verilen destek sürdürülmeli ve artırılmalı, ayrıca gözaltı kamplarından ve merkezlerinden dönen insanların yeniden entegrasyonu desteklenmelidir;
- Geri dönüşleri kolaylaştırma sürecinin bir parçası olarak, artık sivil belgelerine erişimi olmayan serbest bırakılmış tutuklular için yeni veya değiştirilmiş sivil belge desteğinin kapsamı artırılmalıdır;
- BM kuruluşları, kuzeydoğu Suriye'deki gözaltı yerlerinin izlenmesinde daha proaktif bir rol üstlenmeye teşvik edilmeli ve desteklenmelidir;
- Anneleri veya bakımını üstlenen kişiler tutuklandıktan sonra yetişkin gözetiminden veya uygun bir vasiden yoksun bırakılan çocuklar da dahil olmak üzere, gözaltına alınan kişilerin ailelerine destek sağlamaları için BM ve diğer insani yardım kuruluşları teşvik edilmeli ve desteklenmelidir;
- Kamplardaki toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin temelinde yatan nedenlerle mücadele etmek için kuzeydoğu Suriye'de toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadeleye odaklanan insani yardım aktörleriyle yakın işbirliği içinde çalışılmalı, risk altındaki kişilere planlı destek sunulmalı ve tüm insani sektörlerin toplum cinsiyete dayalı şiddete yeterince önem vermesi sağlanmalıdır. Kamplardaki herkese kapsamlı cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmeti sağlamak için toplumsal cinsiyete dayalı şiddet uzmanları ve sağlık çalışanlarıyla birlikte çalışılmalıdır;
- Gözaltı kamplarında ve merkezlerinde insan ticareti mağdurlarını belirlemeye, yönlendirmeye ve desteklemeye yönelik girişimlere mali destek tahsis edilmeli ve bu yaklaşımların insan haklarıyla uyumlu ve mağdur merkezli olmasını sağlamak için gereken özeni göstererek çalışılmalıdır;

- Acilen ihtiyaç duyulan tıbbi bakım da dahil olmak üzere çocuklara yönelik insani yardım müdahaleleri için gerekli finansmanı sağlanmalı ve çocuk koruma aktörlerinin çocukların gözaltı merkezlerinden çıkış yollarını destekleme kapasiteleri güçlendirilmelidir;
- Ezidi hakları örgütlerine ve kuzeydoğu Suriye'deki Ezidi ve diğer azınlık topluluklarından kişilerin insan haklarına uygun şekilde geri dönüşünü sağlamak için çalışan diğer kuruluşlara fon tahsis edilmeli; çocukken kaçırılan Ezidilerin kimlik tespiti için DNA testlerine erişimleri desteklenmeli; kişilerin Ezidi veya diğer azınlık topluluklarından olduğunun tespit edilmesi sonucunda kendi istekleri dışında kamplardan uzaklaştırılmalarına, kadınların ve çocukların birbirlerinden zorla ayrılmasına ve diğer insan hakları ihlallerine yol açmamak için gereken özen gösterilmeli ve izleme çalışmaları yapılmalı; Kuzey Irak'a dönen Ezidiler ve diğer azınlık topluluklarının üyelerine takip ve yeniden entegrasyon desteği sağlanmalıdır;
- Kuzeydoğu Suriye ve Kuzey Irak'ta IŞİD suçlarından hayatta kalan gruplara ve ağırlara mali ve teknik uzmanlık sağlanmalıdır.

SURİYE HÜKÜMETİNE:

- Diğer hedeflerin yanı sıra, kamplardan ve gözaltı merkezlerinden serbest bırakılan insanlara ve kuzeydoğu Suriye'deki yerleşik topluluklara desteği kolaylaştırmak amacıyla, insani yardımların herhangi bir engelleme olmadan kuzeydoğu Suriye'ye ulaştırılmasına izin verilmeli;
- BM yetkililerinin, personelinin ve bağımsız uzmanların, uluslararası insan hakları hukuku ve uluslararası insancıl hukuk ihlallerine ilişkin endişeleri gidermek amacıyla izleme yapmalarına veya teknik uzmanlık veya operasyonel destek sağlamalarına olanak sağlamak üzere kuzeydoğu Suriye'ye seyahatleri kolaylaştırılmalı;
- Kuzeydoğu Suriye'den dönen hiç kimsenin işkence veya diğer türde kötü muameleye ya da diğer ciddi insan hakları ihlallerine maruz kalmaması sağlanmalıdır.

IRAK HÜKÜMETİNE:

- Kuzeydoğu Suriye'den Irak'a nakledilen kişiler de dahil olmak üzere, IŞİD'le bağlantısı olduğu düşünülen kişilere karşı işkence veya diğer türde kötü muameleler, adil olmayan yargılamalar ve ölüm cezası uygulamaları durdurulmalı;
- İnsan hakları örgütleri ve koruma yetkisine sahip insani yardım aktörleri de dahil olmak üzere bağımsız uluslararası gözlemcilerin ve mekanizmaların, Irak'taki, kuzeydoğu Suriye'den nakledilen Iraklı erkeklerin gözaltına alındığı gözaltı merkezlerini ziyaret etmelerine ve tutuklu kişiler ile kapalı görüşmeler yapmalarına izin verilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca, bu raporda ele alınan geri gönderme sorunları göz önüne alındığında, ABD liderliğindeki koalisyonun veya bireysel üye devletlerin, kuzeydoğu Suriye'den nakledilenlerin durumunu izleyebilmeleri sağlanmalı;
- Çocukların (veya çocuk yaşta gözaltına alınanların), onlara bakım veren kişilerin ve insan ticaretine maruz kalmış olabilecek kişilerin kuzeydoğu Suriye'deki gözaltından gönüllü olarak ülkelerine geri dönüşleri hızlandırılmalıdır. Çocukların (veya çocuk yaşta gözaltına alınanların) ve insan ticareti mağdurlarının (insan ticaretine maruz kalan çocuklar dahil) geri dönüşlerde öncelik verilen kategorilere dahil edilmesi ve geri dönüşlerinde uygun desteğe yönlendirilmeleri sağlanmalı;
- Irak'a dönmek isteyen Ezidi ve diğer azınlık topluluklarının üyelerinin mağdur odaklı ve insan haklarına uygun geri dönüşlerini sağlamak için standart operasyon prosedürlerinin uygulanmasında ABD liderliğindeki koalisyon ve kuzeydoğu Suriye'deki özerk yetkililerle işbirliği yapılmalı;

- Irak'taki topluluklarına geri dönen kişilerin yeniden entegrasyonunu kolaylaştırmak için yeterli desteğin verilmesi güvence altına alınmalı ve bu topluluklara gönüllü geri dönüş desteği sunulmalıdır.

SURİYE'DE VATANDAŞLARI VEYA DAİMİ İKAMET HAKKI TANIDIĞI KİŞİLER OLAN DİĞER DEVLETLERE:

- Çocukların, onlara bakım veren kişilerin ve kuzeydoğu Suriye'deki özerk yetkililer tarafından ilk kez gözaltına alındıklarında çocuk olan (ve o zamandan bu yana "yaşı ilerlemiş") kişilerin, geri göndermeme ilkesi ve çocuğun yüksek yararı doğrultusunda ülkelerine gönüllü geri dönüşleri kolaylaştırılmalıdır. Geri dönüşte yeterli yönlendirme ve yeniden entegrasyon desteği sağlanmalıdır. Suriye'de doğan çocukları olan vatandaşların ülkelerine geri kabul edilmelerini sağlamak ve vatansızlık durumlarını önlemek için kayıt gereklilikleri hafifletilmelidir. Refakatsiz ve vatansız çocukların kuzeydoğu Suriye'de yeniden yerleştirilmesine yönelik bir süreç oluşturulmalı ve desteklenmeli;
- Vatandaşların yanı sıra insan ticareti mağduru olabilecek, daimi ikamet hakkına sahip kişilerin de gönüllü olarak ülkelerine geri dönüşleri kolaylaştırılmalı ve yeterli yönlendirme ve yeniden entegrasyon desteği sağlanmalıdır. Hayatta kalanları merkezine alan, travma konusunda yetkin ve insan haklarına uygun süreçler aracılığıyla potansiyel insan ticareti mağduru olan vatandaşlar ve daimi oturma iznine sahip kişiler proaktif bir şekilde araştırılmalı ve tespit edilmeli;
- Uluslararası hukuka göre veya uluslararası insan hakları hukukuna uygun iç hukuka göre ciddi suç teşkil eden eylemlerle suçlanmayan kişilerin serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla, gözaltı kamplarında veya merkezlerinde alıkonulan kişileri "taramaya tabi tutmak" için insan haklarıyla uyumlu her türlü süreçle işbirliği yapılmalıdır. Bu tür bir tarama sürecinin ardından serbest bırakılan vatandaşların, konsolosluk erişimi ve sivil belgelerin sağlanması yoluyla da olmak üzere ülkelerine dönebilmeleri sağlanmalıdır.

BİLANÇO

KUZEYDOĞU SURİYE'DE GÖZALTINDA ADALETSİZLİK

Kuzeydoğu Suriye özerk yetkilileri, ABD hükümeti ve İslam Devleti (İŞİD) silahlı grubunu yenilgiye uğratmak için kurulan koalisyonun diğer üyelerinin de desteğiyle, gözaltında tuttukları 56.000'den fazla erkek, kadın ve çocuğun haklarının geniş kapsamlı ve sistematik ihlallerine müdahil olmaktadır. Bu kişileri çoğu, İŞİD ile 2019'da yapılan son çatışmalar sırasında gözaltına alındı. Mevcut durumda, en az 27 gözaltı merkezi ve iki gözaltı kampında tutuluyor ve keyfi ve süresiz gözaltı, zorla kaybetme, tamamen insanlık dışı koşullar ve diğer ciddi ihlallerle karşılaşılıyorlar. Gözaltında tutulanların çoğu, İŞİD'in katliam suçları ve insan ticaretinin mağduru olan kişilerdir.

Bu rapora zemin oluşturan araştırma Mart 2022 ile Şubat 2024 arasında yürütüldü ve bu kapsamda kuzeydoğu Suriye'ye üç araştırma ziyareti gerçekleştirildi. Uluslararası Af Örgütü, İŞİD ile bağlantılı olduğu varsayılan ve gözaltı merkezleri veya kamplarında tutulan 126 kişinin de aralarında bulunduğu toplam 314 kişiyle görüştü.

Özerk yetkililer, toplu ölümlere yol açan her türlü işkence ve kötü muameleye acilen son vermeli ve insanlık dışı koşulları ortadan kaldırmalıdır. ABD hükümeti ihlalleri sonlandırmak için tüm gücünü kullanmalıdır. Özerk yetkililer, ABD öncülüğündeki koalisyon ve Birleşmiş Milletler, gözaltı sistemini uluslararası hukuka uygun hale getirmek ve İŞİD mağdurları için adaleti sağlamak amacıyla kapsamlı bir strateji geliştirmelidir.

İndeks: MDE 24/7752/2024
Nisan 2024

[amnesty.org.tr](https://www.amnesty.org.tr)

AMNESTY
INTERNATIONAL